

శ్రీరామ రజతాద్రి - 1996

(Srirama Rajathadri – 1996)

ಪರಿವಿಡಿ
(Contents)

- ವಾಲ್ಮೀಕಿ ಪ್ರತಿಭೇ 3

(Vaalmiki Prathibhe)

– ದಿವ್ಯಾಲಂಕಾರ, ಶಾಸ್ತ್ರ ಚೂಡಾಮನ್ ಸಂಗೀತ ಕಲಾರಥ್ ಪೇಠ,॥ ಸಾ.ಕೃ. ರಾಮಚಂದ್ರಾಯರು

ವಾಲ್ಯೇಕ ಪ್ರತಿಭೆ

– ದಿವ್ಯಾಲಂಕಾರ, ಶಾಸ್ತ್ರ ಚೂಡಾಮನ್‌
ಸಂಗೀತ ಕಲಾರ್ಥ
ಪೇಠ್‌॥ ಸಾ.ಕೃ. ರಾಮಚಂದ್ರಾಯರು

ವಿಶ್ವದ ಸರೋತ್ತಮೆ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ರಾಮಾಯಣ ಒಂದೆಂದು ಹೇಬಾಗಿದೆ. ನಮ್ಮ ದೇಶದಲ್ಲಿಂತೂ ಅದರ ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಪ್ರಭಾವ ಆದ್ಯಂತ ವಿಸ್ವತೆ.

ರಾಮನೆಂಬ ಧೀರೋದಾತ್ಮನಾಯಕ ಪ್ರತಿಹಾಸಿಕ ವ್ಯಕ್ತಿಯೇ, ನಿಜವಾಗಿ ಜೀವಿಸಿದ್ದನೇ-ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆ ಅಪ್ರಕೃತ. ಈ ಪ್ರಶ್ನೆ ಭಾರತೀಯರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಎಂದೂ ಎದ್ದಿಲ್ಲ; ಇದು ಪ್ರಾಜ್ಯತ್ವರ ವಿಮರ್ಶೆ ಪದ್ಧತಿಯ ವರಪ್ರಸಾದ. ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಎಂದೂ ರಾಮ ಆದರ್ಥ ವ್ಯಕ್ತಿ ಅವತಾರ ಪುರುಷ, ಆರಾಧ್ಯ ದೈವ, ನಿಷ್ಕಳಂಕವಾದ ಜೀವನಕ್ಕೆ ನಿರ್ದರ್ಶನ. ಉದಾತ್ಮವಾದ ಸಾಂಸಾರಿಕ ಜೀವನದ ಧೈಯ. ಈ ಧೈಯ ಜನರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಬೇರೂರಿ ನಿಂತಿದೆ. ಇಷ್ಟ ಅನನ್ಯ ಸಾಧಾರಣವಾದ ಜನಪ್ರಿಯತೆಗೆ ವಾಲ್ಯೇಕಿಯ ಮಹಾಕಾವ್ಯ ಬಹುವಾಗಿ ಕಾರಣವೆಂದರೆ ತಪ್ಪಾಗಿದು. ಮಹಿಮಾನ್ವಿತ ವ್ಯಕ್ತಿಯೊಬ್ಬ ದೈವತ್ವವನ್ನು ಮುಟ್ಟಿ ನಿಂತಿರುವುದು ವಾಲ್ಯೇಕಿಯ ಪ್ರತಿಭೆಯಿಂದಲೇ ಎಂದೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರಲ್ಲಿ ರಾಮಾಯಣವು ಕಾವ್ಯವೆಂಬ ಗಣನೆಗಿಂತ ‘ಹೇದಃ ಪ್ರಾಚೀತಸಾದಾಸೀತ್ ರಾಮಾಯಣಾತ್ಮಾನಾ’ ಎಂಬ ಕಲ್ಪನೆಯಲ್ಲೇ ಒಲವು ಹೆಚ್ಚು.

ರಾಮಾಯಣ ಆದಿಕಾವ್ಯ; ನಮ್ಮ ದೇಶದ ಎಲ್ಲ ಕಾಲದ, ಎಲ್ಲ ಕೆವಿಗಳಿಗೂ ವಾಲ್ಯೇಕಿ ಗುರುಪಾಯ. ಮಹಾ ಕವಿಯೆಂದು ವಿಶ್ವ ವಿಶ್ವತನಾದ ಕಾಳಿದಾಸನೇ ವಾಲ್ಯೇಕಿಯನ್ನು ‘ಪೂರ್ವಸೂರಿ’ಗಳ ಕೋಟಿಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿ ಮುಕ್ತ ಕಂತದಿಂದ ಪ್ರಶಂಸಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಚಂಪೂ ರಾಮಾಯಣದ ರಚಯಿತವಾದ ಭೋಜ ಹೀಗೆಂದಿದ್ದಾನೆ.

ವಾಲ್ಯೇಕಿತರಫಂಪುಗವಕೀರ್ತಿಂಶ್ಲೇಶ್ಮಿ-ಸ್ವಾಪ್ತಿಂಕರೋಮಿ ಕಥಮಪ್ಯಧುನಾ ಬುಧಾನಾಂ’

ಸಾರಸ್ವತ ಸಾಮಗ್ರಿಯಲ್ಲಿ ವಸ್ತು ವಿನ್ಯಾಸದಲ್ಲಿ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ರಸನಿರೂಪಣೆಯಲ್ಲಿ ಉಪಮೆಯಲ್ಲಿ ಅಲಂಕಾರದಲ್ಲಿ ಕೃತಿಗಾಂಭೀರ್ಯದಲ್ಲಿ ವಾಲ್ಯೇಕಿಯ ಮೇಲ್ಪಂತ್ರ ಇಂದಿಗೂ ಅಜರಾಮರವಾಗಿ ಉಳಿದಿದೆ. ಮಾಧುರ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಭೆಯಲ್ಲಿ ಅವನನ್ನು ಅತಿಕ್ರಮಿಸಿದ ಕವಿ

ಇಂದಿಗೂ ಬಂದಿಲ್ಲ. ಕೌರಂಚ ಸ್ತ್ರೀಯ ವಿರಹದರ್ಶನದಿಂದ ಉದ್ವಿಗ್ಣವಾದ ಕವಿ ಹೃದಯ ಕಾವ್ಯ ರಸಧಾರೆಗೆ ಅನುವಾಯಿತೆಂಬ ದಂತಕಥೆಯಲ್ಲಿ ಸತ್ಯವೆಷ್ಟಿದರೆಯೋ ತಿಳಿಯದು. ಆದರೆ ಕವಿ ಹೃದಯದ ಹೆಗ್ಗಳಿಕೆಗೆ ಅದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಶಸ್ತಿ ಇರದು. ಬಾಲಕಾಂಡದ ಎರಡನೆಯ ಸರ್ಗದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮನ ಬಾಯಿಯಿಂದ ಒಂದು ಪ್ರಶಸ್ತಿಯನ್ನು ಹೊರಡಿಸಿದಾರೆ. ಈ ಭಾಗ ವಾಲ್ಯೇಕ್ ಕೃತವಲ್ಲಪೆಂಬುದಂತೂ ನಿಜ. “ಗುಡ್ಡಬೆಟ್ಟ-ನದಿನೀರು ಇರುವಷ್ಟು ದಿನವೂ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ರಾಮನ ಕಥೆ ಉಳಿಯುತ್ತದೆ. ಈ ರಾಮನ ಕಥೆ ಇರುವಷ್ಟು ದಿನವೂ ವಾಲ್ಯೇಕ್ ಇಲ್ಲಿ ಮೇಲೆ, ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕದಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತಾನೆ”.

ಈ ಉತ್ತರ ನಿಜವಾಗಿದೆ. ಸಾವಿರಾರು ವರ್ಷಗಳ ಪರ್ಯಾಯ ಒಮ್ಮೆಯೂ ಮರೆಯಾಗದೆ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ನಿಂತ ಒಂದೇ ಕಥೆಯಿಂದರೆ ರಾಮಾಯಣದ ಕಥೆ. ಕವಿಯ ಪ್ರತಿಭೆ ಇನ್ನೇನನ್ನು ತಾವೇ ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿತ್ತೇ?

ರಾಮಾಯಣವನ್ನು ಅವಲೋಕಿಸಿಯೇ ಲಕ್ಷ್ಮಣ ಗ್ರಂಥಗಳು ಮಹಾಕಾವ್ಯದ ರೀತಿನೀತಿಗಳನ್ನು ನಿಷ್ಪತ್ತಿಸಿರುವುದು. ರಾಮಾಯಣದ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆಯೇ ಅಶ್ವಫೂಷ, ಕಾಳಿದಾಸ ಮುಂತಾದ ಮಹಾಕವಿಗಳು ತಮ್ಮ ಕಥನಕೌಶಲವನ್ನು ರೂಪಿಸಿಕೊಂಡಿರುವುದು, ಪಂಚಮಹಾಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾದ ಕಾಳಿದಾಸನ ‘ರಘುವಂಶ’ ವಾಲ್ಯೇಕ್ಯಿನ್ನೇ ಅನುಸರಿಸಿದ್ದು. ರಾಮಾಯಣವೆಂಬ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುವ ರತ್ನಗಳೇ ಅಸಂಖ್ಯಾ ಕಾವ್ಯಗಳಿಗೆ, ನಾಟಕಗಳಿಗೆ, ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಿಗೆ ಸಾಮಗ್ರಿಯನ್ನು ಒದಗಿಸಿವೆ.

ಭಾರತದ ದೇಶೀ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಾ ವಾಲ್ಯೇಕ್ಯ ಪ್ರತಿಭೆ ನಿರ್ವಿವಾದವಾಗಿ ನಿಂತಿದೆ. ಅತಿ ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಿಂದ ಪ್ರಾಂತೀಯ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ರಾಮಾಯಣಗಳು ರಚಿತವಾಗಿದೆ. ಹಿಂದಿಯಲ್ಲಿ ತುಳಸೀದಾಸರ “ರಾಮಚರಿತ ಮಾನಸ” ಬಂಗಾಳಿಯಲ್ಲಿ “ಕೃತಿವಾಸ ರಾಮಾಯಣ”, ತೆಲುಗುನಲ್ಲಿ “ರಂಗನಾಥ ರಾಮಾಯಣ”, ತಮಿಲನಲ್ಲಿ “ಕಂಬ ರಾಮಾಯಣ”, ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ “ತೋರವೇ ರಾಮಾಯಣ” ಇತ್ಯಾದಿ. ಆಧುನಿಕ ಕವಿಗಳು, ನಾಟಕ ಕರ್ತೃಗಳು ವಾಲ್ಯೇಕ್ಯಿಂದ ಉಪಕೃತರಾಗುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಬಂಗಾಳಿಯಲ್ಲಿ ಈಶ್ವರ ಚಂದ್ರ, ವಿದ್ಯಾಸಾಗರರ “ಸೀತಾ ವನವಾಸ”, ಮಧುಸೂದನ ದತ್ತರ “ಮೇಘನಾದ ವಧ” ಹಿಂದಿಯಲ್ಲಿ “ಪಂಚವಟಿ” ಮುಂತಾದ ಖಂಡಗಳು, ಕನ್ನಡ “ರಾಮಾಶ್ವಮೇಧ” ನಮ್ಮ ಕಾಲದ ಕುವಂಪು ಅವರ “ರಾಮಾಯಣ ದರ್ಶನ” ಇತ್ಯಾದಿ. ಅಂತು ರಾಮಾಯಣ ವಿವಿಧ ಸೋತ್ರಗಳಿಗೆ ಉಗಮ ಸಾಫ್ವನವಾಗಿ ನಿಂತಿದೆ.

ರಾಮಾಯಣದ ಮುಖ್ಯ ವಸ್ತುವಾದ ರಾಮಧೀರೋದ್ದಾತ್ ನಾಯಕ. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮನಾದ ಪುರುಷ ಯಾರು? ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಯಿಂದಲೇ ರಾಮಾಯಣದ ಕಾವ್ಯ

ಅರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ. ರಾಮ ಗುಣವಂತ, ವೀರ್ಯವಂತ, ಧರ್ಮಜ್ಞ, ಕೃತಜ್ಞ, ಸತ್ಯವಾಕ್ಯ, ದೃಢವ್ರತ, ಚಾರಿತ್ರ, ಯುಕ್ತ ಸರ್ವಭೂತ ಹಿತೇರತ, ವಿದ್ವಾನ್, ಸಮಧಿ, ಪ್ರಿಯದರ್ಶನ, ಜಿತಕೋರ್ಧ, ಅತ್ಯವನ್, ಅನಸೂಯಕ: ಇಷ್ಟ ಕಲ್ಯಾಣ ಗುಣಗಳು ಒಬ್ಬ ಮಾನವನಲ್ಲಿ ಸನ್ನಿಹಿತವಾಗುವುದು ದುರ್ಬಳ. ಆದಾಗ ಇಂಥವನು ಪೂಜಾರ್ಥ ಎಂತಲೇ ರಾಮನಿಗೆ ಈಗಾರವ. ರಾಮನ ವಿಚಾರವಾಗಿ ವಾಲ್ಯೇಕಿಯ ಶ್ರದ್ಧೆ ಗಾಢವಾದದ್ದು. ಅವನ ಯಶಸ್ವಿನ್ನು ಶುಚಿಯಾದದ್ದೆಂದು ವರ್ಣಿಸುತ್ತಾನೆ; ರಾಮನ ಸ್ವಾಯ್ಯ, ಶಾಯ್ಯಗಳಿಗಿಂತ ಅವನ ಸಮಾಧಿ, ಪ್ರಜ್ಞಿ, ಧರ್ಮ, ಭೂನ, ಸೃತಿ, ತ್ಯಾಗ ಈ ಗುಣಗಳ ಮೇಲೆ ವಾಲ್ಯೇಕಿಯ ವಿಶ್ವಾಸ. ರಾಮನನ್ನು ಸರ್ವಲೋಕಪ್ರಿಯ, ಸಾಧು, ಆದಿನಾತ್ಮಾ, ವಿಚಕ್ಷಣ ಎಂದು ವರ್ಣಿಸುವಲ್ಲಿ ವಾಲ್ಯೇಕಿಯ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವೇ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. “ಸಮುದ್ರ ಇವ ಗಾಂಭೀರ್ಯೆ, ದ್ವೇಯ್ಯೇಣ ಹಿಮವನ್” ಇದಕ್ಕಿಂತ ರಮಣೀಯಕರವಾದ ಪ್ರಶಸ್ತಿ ಯಾರಿಗೆ ದೊರೆತೀತು? “ಪ್ರಿಯದರ್ಶನ” ಎಂಬ ವಿಶೇಷಣವನ್ನಂತೂ ರಾಮನಿಗೆ ವಾಲ್ಯೇಕ ಪದೇಪದೇ ಉಪಯೋಗಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಇಂಥ ನಾಯಕನಿಗೆ ವಧುವಾದ ಸೀತೆ ಸರ್ವಲಕ್ಷಣ ಸಂಪನ್ಮೂಲಾನ್ಮಯಿತಮಾ”; ಉಂದ್ರನಿಗೆ ರೋಹಿಣಿ ಇದ್ದಂತೆ ರಾಮನ ದಯಿತೆ ಸೀತೆ. ವಾಲ್ಯೇಕಿಯ ವಚೋತಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಈ ದಂಪತಿಗಳ ಚಿತ್ರಣದಲ್ಲಿ ಮುಗಿದಿದೆ. “ಹಸಿತಂ ಭಾಷಿತಂ ಚೈವಗತಿ ಯಾರ್ ಯಚ್ಚ ಚೈಷಿತಂ” ಇಷ್ಟನ್ನಾ ವಿಸ್ತರಿಸಿ ಬಣ್ಣಿಸಿದ್ದಾನೆ.

ಇಲ್ಲಿ ಅದ್ವಿತ ವರ್ಣನೆಗೆ ಪಾಶಸ್ವ ಇಲ್ಲ. ಅತಿಮಾನುಷವಾದ ಪ್ರಸಂಗಗಳ ಪ್ರಸಾಪ ಅತಿಯಾಗಿಲ್ಲ. ಮನುಷ್ಯ ಯತ್ತದಿಂದ ನಿಷ್ಪೇಯಿಂದ ವಶಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಹುದಾದ ಗುಣಸಂಪತ್ತಿಯನ್ನೇ ರಾಮನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ಮೂರ್ತಿಭವಿಸುವುದು. ಮನುಷ್ಯನ ನಿಲುವಿಗೆ ನಿಲುಕದ ವಿಶೇಷಣಗಳಲ್ಲಿ ವಾಲ್ಯೇಕಿಗೆ ಅಕ್ಷರೆ ಇಲ್ಲ. ನಿಜವಾಗಿ ರಾಮಾಯಣ ಉತ್ತಮನಾದ ಮನುಷ್ಯ ಸರ್ವಸನ್ಧಾನಿತನಾಗಿ ಅಜರಾಮರನಾದ ಕತೆಯನ್ನ ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಈ ಮಂಗಳ ಶೈಲ್ಯಕದಲ್ಲಾ ಮನುಷ್ಯತ್ವ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ ಇದೆ.

ಮಂಗಳಂ ಶೋಷಲೇಂದ್ರಾಯ ಮಹನೀಯ ಗುಣಾಭ್ಯರ್ಮೀ
ಚಕ್ರವರ್ತಿ ತನೂಜಾಯ ಸಾರ್ವಭೌಮಾಯ ಮಂಗಳಂ

ರಾಮಾಯಣದ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ರಾಮನಿಗೆ ಹಿರಿಮೆ ಬಂದಿತು. ವಾಲ್ಯೇಕ ಇರದಿದ್ದರೆ ರಾಮಾ ಚಾರಿತ್ರಕ ವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗಿದ್ದರೂ ನಮ್ಮ ಸೃತಿಪಥದಿಂದ ಈ ವೇಳಿಗೆ ಜಾರುತ್ತಿದ್ದ ಎನ್ನುವುದು ಒಂದು ಪಕ್ಷ. ರಾಮಾಯಣದ ಶಕ್ತಿಗೆ ಅದರ ವಸ್ತುವಿನ ಹಿರಿಮೆಯೇ ಕಾರಣ. ರಾಮನಲ್ಲದೇ ಬೇರೊಂದು ವಸ್ತುವನ್ನ ವಾಲ್ಯೇಕ ಆರಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರೇ ಆ ಕಾವ್ಯ ಈವರೆಗೆ ಉಳಿಯುತ್ತಿರಲ್ಲಿ ಎನ್ನುವುದು ಇನ್ನೊಂದು. ಎರಡೂ ನಿಜ, ಅನ್ಯೋನ್ಯಾಶ್ರಯ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ವಾಲ್ಯೇಕ - ರಾಮ

ಇಬ್ಬರೂ ನಿಂತಿದ್ದಾರೆ. ರಾಮನ ಚರಿತ್ರೆ, ಉದಾತ್ತವಾದದ್ದು; ಅವನ ವೃತ್ತ ಜಗದ್ಭಂಡ್ಯ, ಮಾನವ ಕೋಟಿಗೆ ಸೂಕ್ತಿದಾಯಕ. ಅವನ ಕೀರ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಜೈದಾಯ್ವವಿದೆ, ಸೌಂದರ್ಯವಿದೆ, ದಾಢ್ಯವಿದೆ. ಅವನ ಕಥೆ ಮಂಗಳವಾದುದು. ರಾಮನ ಅಧ್ಯತ್ವಾದ ಷ್ವಕೀಯೇ ವಾಲ್ಯೇಚಯ ಪ್ರತಿಭೆಯನ್ನ ಧ್ವನಿಸಿದ್ದು. ಆದರೆ ರಾಮಾಯಣವು ಸುಭಗ ಸುಂದರವಾದ ಕೃತಿ; ಆದರಲ್ಲಿ ಓಜಸ್ಸಿದೆ, ರಮ್ಯತೆಯಿದೆ, ನವನಪೋನೈಷಾಲಿನಿಯಾದ ಪ್ರತಿಭೆಯಿದೆ. ರಾಮನ ಚರಿತ್ರೆ ಅಮೃತಸಾಗರವಾದದ್ದು ವಾಲ್ಯೇಚಯ ಕೃಪೆಯಿಂದಲೇ ಎಂದರೂ ಅನುಷ್ಠಿತವಾಗದು.

ಮಹಾಕಾವ್ಯ

ವಾಲ್ಯೇಚಯ ಆಷಾರಾಮಾಯಣ ದೊಡ್ಡ ಪ್ರಮಾಣಾದ ಗ್ರಂಥ. ಏಳು ಕಾಂಡಗಳು, ಐನೂರು ಸರ್ಗಣಗಳು ಮತ್ತು ಇಪತ್ತಾಕು ಸಾವಿರ ಸ್ಲೋಕಗಳು ಇರುವ ಗ್ರಂಥ ಇದು.

ಇಷ್ಟಲ್ಲದೇ ಈ ಗ್ರಂಥವನ್ನ ಕಾವ್ಯವೆಂದು ನಿರ್ದೇಶಿಸಿದೆ. ಅದನ್ನು “ಪಾಠೇ ಗೇಯೇ ಚ ಮಧುರಂ” “ಜಾತಿಬಿಹಿ ಸಪ್ತಭಿಯುಂಕ್ತಂ”, “ತಂತ್ರೀಲಯಸಮನ್ವಿತಂ” “ಉಪಗತಸಮಾಸಸಂಧಿಯೋಗಂ”, “ಸಮಮಧರೋಪನಾಧ್ಯ ವಾಕ್ಯಬದ್ಧಂ” ಎಂದು ಮುಂತಾಗಿ ಬಾಲಕಾಂಡವೇ ವರ್ಣಸ್ತುದೆ.

ಈ ಪಾಠ್ಯ ರಾಮಾಯಣಕ್ಕೆ ಹೆಲನೇರಿ ಪ್ರಗಲ್ಭ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನೆಗಳಿವೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿಲ್ಲ ತುಂಬಾ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದುದು ಕಂಚಿಯ ಗೋವಿಂದರಾಜನೆಂಬಾತ ಸಿದ್ಧಪದಿಸಿದ “ಭೂಷಣ” ಎಂಬ ವ್ಯಾಖ್ಯೆ. ಈತ ಶೋಲಿಂಗೂರಿನ ಶ್ರೀವೈಷ್ಣವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ; ಹದಿನಾರನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿದ್ದವನು. ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧ ಪಂಡಿತನಾಗಿದ್ದ ನಾಗೋಚಿ ದೀಕ್ಷಿತನು “ತಿಲಕ” ಎಂಬ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ. ನಾರಾಯಣ ತೀರ್ಥಯತ್ತಿಯ ಶಿಷ್ಯ ಮಹಿತತೀರ್ಥರೆನ್ನವರು “ರಾಮಾಯಣಾದ ತತ್ವದಿಷಿಕಾ (ತೀರ್ಥೀಯ) ಎಂಬ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಬರೆದು ಉಪಕಾರ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. “ಧರ್ಮಕೂತ” ಎಂಬುದು ಇನ್ನೊಂದು ಸೋಗಸಾದ ವ್ಯಾಖ್ಯೆ ಇದನ್ನು ಬರೆದ ತ್ರೇಯಿಂಬಿಕ ರಾಜದೀಕ್ಷಿತರು ತಂಜಾವೂರಿನ ಹೊರೆಗಳ ಬಳಿ ಅಧಿಕಾರಿಯಾದುದ್ದು ವೃದ್ಧಾಪ್ಯದಲ್ಲಿ ಕುಂಬಕೋಣಾದ ಸಮೀಪದ ಸಾಫ್ಫಿಮಲೆಯಲ್ಲಿ ತಪಸ್ಸು ಮಾಡಿ ಮುಕ್ತರಾದವರು. ಆತ್ಮೀಯ ಗೋತ್ರದ ಅಹೋಬಲ ಸಾಫ್ಫಿಗಳು “ವಾಲ್ಯೇಚ ಹೃದಯ” ಎಂಬ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದ್ದಾರೆ. ರಾಮಾಯಣದಲ್ಲಿ ಕಷ್ಟಪೆನಿಸಿದ ಘಟ್ಟಗಳನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ದೇವರಾಮಭಟ್ಟನೆಂಬುವನು “ರಾಮಾಯಣ ವಿಷಮಪದಾಧ್ಯ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವನ್ನು ಸಿದ್ಧಪದಿಸಿದ್ದಾನೆ”.

ಕಿಡಾಂಬಿ ರಂಗಾಚಾರ್ಯನ “ರಾಮಾಯಣಾನ್ನರ್ಯಿ”, ಪ್ರಬಲ ಮುಕುಂದ ಸೂರಿಯ, “ರಾಮಾಯಣ ಭೂಷಣ”, ಅಭಿನವ ರಾಮಭದ್ರಾಶ್ರಮಿಯ, “ಸುಚೋಧಿನೀಟಿಕಾ”, ಚೋಳ ಪಂಡಿತ, ಬ್ರಹ್ಮಾದಿರಾಜನ “ರಾಮಾಯಣ ಸಾರಸಂಗ್ರಹ”, ಅಪ್ಪಯ್ಯ ದೀಕ್ಷಿತರ

“ರಾಮಾಯಣ ತಾತ್ಪರ್ಯ ನಿರ್ಣಯ”, ಹರಿಹರಿಹರಿ “ಗುರು ವಾಲ್ಯೇಕಿ ಭಾವಪ್ರಕಾಶಿಕಾ”, ವೆಂಕಟೇಶ್ವರನ “ಸರ್ವಾಧರಣಾರ”, ರಾಮಾನಂದತೀರ್ಥರ “ರಾಮಾಯಣ ಕೂಟವಾಶ್ವೀ”, ಇವಲ್ಲದೆ “ರಾಮಾಯಣಸೇತು”, “ಶೃಂಗಾರ ಸುಧಾಕರ”, “ಉತುರಧರ್ಮದೀಪಿಕಾ”, “ರಾಮಾಯಣವಿರೋಧ ಪರಿಹಾರ”, “ತಾತ್ಪರ್ಯ ತರಣೆ” ಹಿಂಗೆ ನೂರಾರು ಸಂಸ್ಕृತ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಗಳು ಪ್ರಚಲಿತವಾಗಿದೆ.

ಉತ್ತರ ಕಾಂಡವು ಪ್ರಕ್ಷಿಪ್ತವಾದುದೆಂಬುದು ಪಂಡಿತಂ ಮಾನ್ಯರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ. ಉಲಿದ ಕಾಂಡಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಪ್ರಕ್ಷಿಪ್ತವಾದ ಭಾಗಗಳಿವೆ. ನಿದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಯುದ್ಧಕಾಂಡದಲ್ಲಿ ಸೀತೆಯ ಅಗ್ನಿಪರೀಕ್ಷೆಯ ಪ್ರಸಂಗ ಸೀತೆಯ ನಡತೆಯನ್ನು ಶಂಕಿಸಿ (“ಪ್ರಾಪ್ತ ಚಾರಿತ್ರ ಸಂದೇಹಾ”) ಆಕೆಗೆ ಲಕ್ಷ್ಮಣನೊಂದೇ ವಿಭೀಷಣನನೊಂದೇ ಸುಗ್ರೀವನನೊಂದೇ ಆರಿಸಿಕೊಂಡು ಬಾಳಿಂದು ರಾಮ ಹೇಳುವ ಸನ್ನಿಹಿತ ದಾರುಣವಾದದ್ದು; ರಾಮನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಕಾವ್ಯದ ಗಾಂಭೀರ್ಯಕ್ಕೆ ಅನುವಾದದಲ್ಲಿ. ಈ ಸಂದೇಹ ನಿವೃತ್ತಿಗಾಗಿ ಪ್ರಸಕ್ತವಾದ ಅಗ್ನಿಪರೀಕ್ಷೆಯು ಪ್ರಾಚೀನ ಪಾಠದಲ್ಲಿ ಇದ್ದಿರಲಾರದು. ಬಾಲಕಾಂಡದ ಕಥಾಸಂಗ್ರಹ ಸರ್ಗಣಗಳಲ್ಲಿ ಅಗ್ನಿಪರೀಕ್ಷೆಯ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿಲ್ಲ. ಉತ್ತರ ಕಾಂಡದಲ್ಲಿ ಸೀತೆಯ ಮೇಲೆ ಲೋಕಾಪವಾದ ಎರಗಿದಾಗಲೂ ಅಗ್ನಿಪರೀಕ್ಷೆಯಿಂದ ಮೊದಲೇ ಸೀತೆಶುದ್ಧಳಾಗಿದ್ದಳಿಂಬ ಪ್ರಸ್ತಾಪವಿಲ್ಲ. ಮಹಾಭಾರತದ “ರಾಮೋಪಾಖ್ಯಾನ”ವಾಗಲೇ ವಾಲ್ಯೇಕಿರಾಮಾಯಣದ ಬಂಗಾಳ ಪಾಠವಾಗಲಿ ಇದನ್ನು ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲ.

ರಾಮನ ಮನೋಧರ್ಮವನ್ನು ಬಲ್ಲವರಿಗೆ, ಸೀತಾರಾಮರ ದಾಂಪತ್ಯ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಅರಿತವರಿಗೆ, ವಾಲ್ಯೇಕಿಯ ವ್ಯಾದಯವನ್ನು ತಿಲಿದವರಿಗೆ ಈ ಸನ್ನಿಹಿತ ಸರಿಯಿಸಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಸೀತೆಯೇನೋ “ರಾವಣಾಂ ಕಪರಿಕ್ಷಿಷ್ಟೆ”, “ದುಷ್ಪಾದುಷ್ಟೇನ ಚಕ್ಷುಷಾ”. ಆದರೆ ಇಷ್ಟ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ರಾಮ ಕರಿನವಾಗಿ ರೋಷದಿಂದ ಸೀತೆಗೆ “ನಾಸ್ತಿ ಮೇ ತ್ವಯ್ ಭಿಷಣಂ”, “ಯಥೇಷ್ಟಂಗಮ್ಯತಾಂ” ಎಂದು ಹೇಳಿಯಾಸೆಂದು ಯಾವ ಸಹ್ಯದಯನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸುವುದಿಲ್ಲ. “ಮಿಥ್ಯಾವದೋಪಹತ”ಭಾಗಿ ಸೀತೆ ಬೆಂಕಿಗೆ ಬಿದ್ದರೆ ಬ್ರಹ್ಮನು ಬಂದು ರಾಮನಿಗೆ “ಸೀತಾಲಕ್ಷ್ಮಿಭರವಾನಾ ವಿಷ್ಣುವಧಾರ್ಥ ರಾವಣ ಸೈಹ ಪ್ರವಿಷ್ಟೋ ಮಾನುಷೀಂ ತನೂಂ”

ವಾಲ್ಯೇಕಿಯ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ಹೊಸ ಹೊಸಭಾಗಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸುವುದು ಸ್ವಷ್ಟವಾಗಿದೆ. ಬಾಲಕಾಂಡದಲ್ಲಿ ಯುದ್ಧಕಾಂಡದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕ್ಷಿಪ್ತವಾದ ಭಾಗಗಳು ಹಲವಾರು ಇವೆ; ಅಯೋಧ್ಯಾ, ಅರಣ್ಯ, ಕಷ್ಟಂಧಾ, ಸುಂದರಕಾಂಡಗಳು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಇದ್ದಹಾಗೆಯೇ ಇವೆಯೆನ್ನಬಹುದು. ಇವರಗಳಲ್ಲಿ ಸೂಳಲವಾಗಿ ಒಂದು ಏಕ ಸೂತ್ರವುಂಟು; ನಿರೂಪಣೆ ಅವ್ಯಾಹತವಾಗಿ ಸಾಗಿದೆ; ಅಸಂಬಂಧವಾದ ಪ್ರಸಂಗಗಳು ಅಷ್ಟಾಗಿ ಬರುವುದಿಲ್ಲ.

ಇತಿಹಾಸದ ಹಿನ್ನೆಲೆ

ನಮ್ಮವರು ರಾಮಾಯಣವನ್ನು ಕಾವ್ಯವೆಂದು ಮಹಾಭಾರತವನ್ನು ಇತಿಹಾಸವೆಂದೂ ಪರಿಗಣಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇದರಿಂದ ಭಾರತ ವ್ಯಾಂತ ನಿಜವಾಗಿ ನಡೆದದ್ದೆಂದು ರಾಮಾಯಣದ ಕಥೆ ಕೇವಲ ಕಾಲ್ಪನಿಕವೆಂದು ಕೆಲವು ಪಾಠ್ಯತ್ವ ಪಂಡಿತರು ಉಹಿಸಲು ಅವಕಾಶವಾಗಿದೆ.

ಆದರೆ ರಾಮನಿದ್ದನೆಂದು ರಾಮ-ರಾಘಣಿರ ಯುದ್ಧವಾಯಿತೆಂದು ಸಂಪ್ರದಾಯ ಸಂದೇಹ ಪಡುವುದಿಲ್ಲ. ರಾಮನ ಚರಿತ್ರೆ ವಾಲ್ಮೀಕಿಯ ಕಾವ್ಯಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ವಸ್ತುವಾಯಿತೇ ಏನಾ ರಾಮನ ಕಥೆಯೇ ವಾಲ್ಮೀಕಿಯ ಸ್ವರ್ಕಪ್ರೋಲ ಕಲ್ಪಿತವಲ್ಲ. ವಾಲ್ಮೀಕಿಯ ಕಾವ್ಯಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ಮುಂಚೆ ರಾಮನ ಕತೆ ಪ್ರಚಲಿತವಾಗಿದ್ದಿತು. ಇತಿಹಾಸವೆನಿಸಿದ ಮಹಾಭಾರತದಲ್ಲಾಗೂ ರಾಮನ ಉಪಖಾನವಿದೆಯಲ್ಲವೇ? ರಾಮನ ಕಥೆಗೆ ರಾಮಾಯಣವಲ್ಲದೆ ಸ್ವತಂತ್ರವಾದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳು, ಬೌದ್ಧರ ಜಾತಕ ಪಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಾಗೂ ಇತರೆಡೆಗಳಲ್ಲಾಗೂ ಬರುತ್ತವೆ.

ರಾಮಾಯಣವೂ ಕಾವ್ಯವೇನೋ ನಿಜ; ಅದರಲ್ಲಿ ಕಾವ್ಯಧರ್ಮವನ್ನನುಸರಿಸಿ ಉತ್ತೀಕ್ಷೇತ್ರಗಳೂ ಅದ್ಭುತ ನಿರೂಪಣೆಗಳೂ ಉಂಟು. ಸಣ್ಣ ಕಥೆಯನ್ನು ರಸವಿಡಿದು ದೊಡ್ಡದು ಮಾಡಿರುವುದು ದಿಟ್ಟ; ಹಲವೆಡೆ ರಸ ಪೋಷಣೆಯ ಸಲುವಾಗಿ ನಡೆದಿರಲಾರದ ವ್ಯಾಂತಗಳನ್ನು ಹಣೆದು ಸೇರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಮೂಲಭೂತವಾಗಿ ನಡೆದ ಪ್ರಸಂಗಗಳಿವೆ; ನಿಜವಾಗಿ ಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ ನಡೆದಾಡೆದ ಮನುಷ್ಯರಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ತೋಚೋತ್ತರವಾದ ಚಾರತ್ರ, ಜನರ ನೆನಪಿನಲ್ಲಿ ಉಳಿದು ಬಂದಿದೆ.

ರಾಮಾಯಣವು ಕೋಣಲಾ ರಾಜ್ಯದ ಇಕ್ಷ್ವಾಕುವಂಶದ ಅರಸರಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧನೆನಿಸಿದ ರಾಮನಚರಿತ್ರೆ. ಈ ಮಾತು ಬಾಲಕಾಂಡದ ಐದನೆಯ ಸರ್ಗಸದಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತದೆ. ಇದೇ ಮಾತು ಬೌದ್ಧರ ಮಹಾವಸ್ತುವಿನ “ರಾಜವಂಶ”ವೆಂಬ ಪ್ರಕರಣ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಾಗೂ ಧ್ವನಿತವಾಗಿದೆ. ಇಕ್ಷ್ವಾಕುಗಳು ಮೊದಲಿಗೆ ವಾರಣಾಸಿಯಲ್ಲಿ ಆಳುತ್ತಿದ್ದ ಅನಂತರ ಅಯೋಧ್ಯೆಯನ್ನು ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡವರು. ದಶರಥ ಜಾತಕದಲ್ಲಿ ದಶರಥನು ವಾರಣಾಸಿಯ ಅರಸನೇ. ಇಕ್ಷ್ವಾಕುಗಳ ಕಥೆ ಉತ್ತರ ಭಾರತದ ಕಥೆ. ರಾಮನು ಉತ್ತರಭಾರತದ ಏರರಾಜಪುತ್ರನಾಗಿದ್ದ ಕಾರಣಾಂತರದಿಂದ ದಂಡಕವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಅಲೆದಾಡಿ ಅಲ್ಲಿನ ಅರಸರೊಂದಿಗೆ ಕಾದಾಡಿದ ಪ್ರಸಂಗವನ್ನು ರಾಮಾಯಣ ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಈ ಪ್ರಸಂಗದ ನಿರೂಪಣೆಯಲ್ಲಿ ಆ ಕಾಲದ ಇತಿಹಾಸ ಅನಿವಾಯವಾಗಿ ನುಗ್ಗಿ ಬಂದಿದೆ. ಕಾವ್ಯದ ಅಲಂಕಾರಗಳನ್ನು ತೆಗೆದಿಟ್ಟು ನಿರೂಪಣೆಯ ವಿವರಗಳನ್ನು ವಿಶೇಷಣ ಮಾಡಿದರೇ, ರಾಮಾಯಣವನ್ನು ಸಿದ್ಧಮಾಡಿದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ದೇಶದ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಸ್ಥಿತಿ ಸುಮಾರಾಗಿ ಸ್ವಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ.

ರಾಮಾಯಣ ರೂಪತಳಿದುದು ಆಯುವರ್ತದಲ್ಲಿಬುದು ನಿರ್ವಿವಾದ; ಇಕ್ಕಾ ಕ್ರಾಕುಗಳು, ಅವರಲ್ಲಾ ರಾಮ, ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಆಯುಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಪ್ರತಿಮೆಗಳು. ಆಗಲೇ ಆಯುರ ಪ್ರಭಾವ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ಉತ್ತರ ಭಾರತದಲ್ಲಿಲ್ಲ ಹರಡಿದ್ದಿತು. ವಿಂಥಾ ಪರವರ್ತವನ್ನು ದಾಟಿದರೇ ಅನಾಯಾಸಾದ ಹಲವಾರು ಜನಾಂಗಗಳು ಆಯುರ ಪ್ರಭುತ್ವವನ್ನು ಪ್ರತಿಭಟಿಸಿ ಸ್ವತಂತ್ರವಾದ ಸಂಪರ್ದಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಬಾಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಅನಾಯಾಸರೆಂದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಬಾಹಿರರೆಂದು ಹೇಳಲಾಗದು; ರಾಮಾಯಣದಲ್ಲಿ ಬರುವ ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದ ಜಿತ್ರ, ಇದನ್ನು ಸಮಧಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

ಹಲವಾರು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಸಂಪನ್ಮೂಲವಾದ ರಾಜ್ಯಗಳಿದ್ದವು. ರಾಮಾಯಣದಲ್ಲಿ ಆಂಥಾರ, ಪುಂಡ್ರ, ಚೋಳ, ಪಾಂಡ್ಯ, ಕೇರಳ ಈ ದ್ವಾರೀಡ ರಾಜ್ಯಗಳ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿ. ಆಯುರವರ್ತದ ಆಯುರಿಗೂ ಈ ದ್ವಾರೀಡ ಜನರಿಗೂ ಪದೇಪದೇ ಯುದ್ಧವಾಗುತ್ತಿದ್ದುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಆಯುರು ತಮ್ಮ ಶಿಮೆಯನ್ನು ದಾಟಿ ದ್ವರೀಡರ ನಾಡಿನ ವಲಯಗಳಲ್ಲಿ ವಲಸೆ ಹೋಗಿ ನಿಲ್ಲಿತ್ತಿದ್ದೂ ಉಂಟು; ದಂಡಕವನದಲ್ಲಿ ಅಗಸ್ತ್ಯಾಶ್ರಮವೇ ಇದ್ದಿತಷ್ಟೇ. ಇಂಥ ಸಾಹಸಿಗಳಿಗೆ ಅಲ್ಲಿನ ಜನ ಉಪದ್ರವ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರೆಂದರೆ ಆಶ್ಚರ್ಯಪೇನಲ್ಲ. ಯಮುನಾ ನದಿಯ ಆಚೆ ಚಿತ್ರಕೂಯದಲ್ಲಿ ಗೋದಾವರೀತೀರದ ಜನಸಾಧನದಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತಿದ್ದ ಆಯುತಪಸ್ಸಿಗಳಿಗೆ ಅಲ್ಲಿನ ನಿವಾಸಿಗಳು ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದ ಬಾಧೆಯನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಲು ದಶರಥನೇ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹಲವಾರು ಬಾರಿ ಹೋಗಿದ್ದನು. ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನು ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಿರನ್ನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಕೊಂಡೊಯ್ದೂದೂ ಇದೇ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ. ಗಂಗೆಯಿಂದ ಪಂಪಾನದಿಯವರೆಗೂ ರಾಕ್ಷಸರ ಹಾವಳಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿದ್ದಿತು.

ಆಯುರಲ್ಲದ ಜನರನ್ನು ರಾಕ್ಷಸರೆಂದು ಆಯುರು ವ್ಯವಹರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ರಾಮಾಯಣದಲ್ಲಿ ರಾಕ್ಷಸರ ಪ್ರಸ್ತಾಪ ಬಂದಾಗ ಅವರನ್ನು ಅಮಾನುಷ ವೃತ್ತಿಯವರೆಂದು ಬಣ್ಣಿಸಿದರು ಅವರು ಸ್ಥಾವರವು ಮನುಷ್ಯ ಸ್ಥಾವರವೇ. ನಿದರ್ಶನಕ್ಕೆ ರಾಕ್ಷಸೇಂದ್ರನಾದ ರಾವಣನಿಗೆ ಹತ್ತು ತಲೆಗಳಿದ್ದೆಂದು ನಮ್ಮ ಕಲ್ಪನೆ? ಆದರೆ “ದಶಾನನ” ಅಥವಾ ಹತ್ತು ಮುಖಿದವನು ಎಂದರೆ ಹತ್ತು ದಿಕ್ಕಿಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯವಹಾರವಿದ್ದವನು ಎಂದರ್ಥ. “ದಶಗ್ರಿವ”, ಅಥವಾ ಹತ್ತು ಕುತ್ತಿಗೆಗಳುಳ್ಳವನು ಎಂದರೆ ಅಷ್ಟು ಬಲಶಾಲಿ ಎಂದರ್ಥ ಅಷ್ಟೇ ವಾಲ್ಯೇಕ ರಾಮಾಯಣದಲ್ಲೇ ಸುಂದರಕಾಂಡದಲ್ಲಿ ಹನುಮಂತನು ಲಂಕೆಗೆ ಹೋಗಿ ಅರಮನೆಯ ಅಂತಹಪುರದಲ್ಲಿ ನಿದ್ದೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ರಾವಣನನ್ನು ಕಂಡಾಗ ಅವನು ಕಂಡದ್ದು ಎರಡೇ ಭುಜಗಳು-“ಕಾಂಚನಾಂಗದ ಸನ್ದಾರ್ಥ ವಿಕ್ಷಿಪತ್ರಾಕ್ಷಸೇಂದ್ರಸ್ಯ ಭುಜೌಜಿಂದ ಧ್ವಜೋಽಪಮೌ”. ರಾಮನು ರಾವಣನನ್ನು ಕೊಂಡಾಗಲೂ ಕತ್ತರಿಸಿ ಬಿದ್ದದ್ದು ಒಂದೇ ತಲೇ. “ರಾವಣಸ್ಯ ತಿರೋಜ್ಞಿಂದತ್ ತ್ರೀಮಜ್ಞಲಿತ ಕುಂಡಲಂ” ರಾವಣನ ಹತ್ತು ತಲೇ ಇಪತ್ತು ಕ್ರಿಗಳ ಕಲ್ಪನೆ ಕವಿಸಮಯ; ಅದನ್ನು ಯಥಾರ್ಥವಣನೆಯನ್ನಲು ಆಧಾರ ಸಾಲದು.

ಹಾಗೆಯೇ ರಾಕ್ಷಸರು ಮನುಷ್ಯರಾತಿಯವರೇ, ಆದರೆ ಅನಾಯಾಸ; ಆಯ್ದ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ವ್ಯಾಪ್ತಿಗೆ ಸೇರದವರು; ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಆಗ ಇರುತ್ತಿದ್ದ ಜನ. ಇವರಲ್ಲಿ ಹಲವಾರು ಜನಾಂಗಗಳಿದ್ದವು. ವಾಲ್ಮೀಕಿ ಮೂರು ಜನಾಂಗಗಳನ್ನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಪ್ರಸಾಧಿಸಿದ್ದಾನೆ. ರಾವಣನ ಜನರಾದ ರಾಕ್ಷಸರಲ್ಲದೆ ದಂಡಕಾರಣ್ಯದ ಉತ್ತರ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ವಿರಾಧರೆಂಬುವರೂ, ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿ ದಾನವರೆಂಬುವರು ಇರುತ್ತಿದ್ದ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ಜವ ಮತ್ತು ಶತಹ್ರದಾ ಎಂಬ ಗಂಡು-ಹೆಣ್ಣುಗಳಿಂದ ಹೊರಬಂದ ವಿರಾಧರು ಭಯಾನಕವಾದ ರೂಪವ್ಯಾಪ್ತ ಕಾಡುಜನ; ಅವರಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖನಾದ ವಿರಾಧನೆಂಬುವನನ್ನು ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರು ಕೊಲ್ಲುತ್ತಾರೆ. ದಾನವರಲ್ಲಿ ಕಬಂಧ ಒಬ್ಬನು. ದಾನವರಿಗೂ ರಾಕ್ಷಸರಿಗೂ ವೈಮನಸ್ಯವಿದ್ದಿತು. ರಾವಣನನ್ನು ರಾಮಾಯಣ “ದಾನವಶತ್ತು,” ಎಂದು ನಿರ್ದೇಶಿಸುತ್ತದೆ.

ರಾಕ್ಷಸರು ದಕ್ಷಿಣದ ತುದಿಯಲ್ಲಿ ಸಿಂಹಳದ ಮತ್ತು ಸುತ್ತಮುತ್ತ ದ್ವೀಪಗಳಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತಿದ್ದ ಜನ. ಲಂಕೆ ಅವರ ಮುಖ್ಯ ನಗರ. ಲಂಕೆಯನ್ನವುದು ಶಿಗಿನ ಸಿಂಹಳಪೋ ಅಥವಾ ಭಾರತದಲ್ಲೇ ಮತ್ತೊಂದು ದ್ವೀಪದಂತಿರುವ ನಗರಪೋ ಎನ್ನಲು ವಿವಾದಾಸ್ವದ. ಸಂಪ್ರದಾಯವೇನೋ ಸಿಂಹಳವನ್ನೇ ತೋರಿಸುತ್ತದೆ. ದಕ್ಷಿಣದ ಸಮುದ್ರತೀರಗಳಲ್ಲಾ ಸಾತ್ವರ ಮತ್ತು ವಿಂದ್ಯಪರ್ವತ ಶ್ರೇಣಿಗಳ ನಡುವೆ ಬಯಲು ಭೂಮಿಯಲ್ಲಾ ರಾಕ್ಷಸರು ಇರುತ್ತಿದ್ದರು. ಶಿಗಿನ ಗೋಂಡರೆಂಬ ಜನಾಂಗದ ಪೂರ್ವಜರೇ ರಾಕ್ಷಸರೆಂದು ಕೆಲವು ಪಂಡಿತರು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ವಾಲ್ಮೀಕಿ ರಾಮಾಯಣದಲ್ಲಿ ಇಂದಿನ ಅಂಡಮಾನ್, ಬೋನಿಂಯೋ ಮುಂತಾದ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಪ್ರಸಾಪವಿದೆಯೆಂದೂ ಇವೆಲ್ಲ ರಾಕ್ಷಸರ ಬೀಡೆಂದೂ ಇವರ ಎಣಿಕೆ. ರಾಕ್ಷಸರು ಶುದ್ಧ ದೂರಿಡರೆಂದೂ ಒಂದು ಅಭಿಪೂರ್ಯ.

ಇದು ಹೇಗಾದರೂ ಇರಲಿ. ರಾಮಾಯಣದಲ್ಲಿ ಬರುವ ರಾಕ್ಷಸರ ವರ್ಣನೆ ಸ್ವಾರಸ್ಯವಾಗಿದೆ. ಇವರು ಬೆಟ್ಟಗುಡ್ಡಗಳಲ್ಲಾ ಕಾಡುಮೇಡುಗಳಲ್ಲಾ ಇರುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರು “ಮಹಾಬಲ”ರು, “ಮಹಾಕಾಯ”ರು, ಕಪ್ಪುಬಣ್ಣದವರು, “ನೀಲಚೀಮೂತವರ್ಣ”, ಮನುಷ್ಯರನ್ನೇ ತಿನ್ನುವ ಪದ್ಧತಿ ಅವರಲ್ಲಿ ಇದ್ದಿತು. ಜಗತ್ತಿನ ಹಲವಾರು ಪ್ರಾಚೀನ ಜನಾಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಪದ್ಧತಿ ಇದ್ದಿತ್ತವೇ, ರಾಕ್ಷಸರು “ಪಿತಿತಾಶನ”ರು, “ಮಾಂಸಾಶನ”ರು, ಮನುಷ್ಯರ ಮಾಂಸವೆಂದರೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ರುಚಿ. ಮಾರೀಜನು ದಂಡಕಾರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಖುಸಿಗಳ ಮಾಂಸವನ್ನು ತಿನ್ನುತ್ತ ತಿರುಗಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ತಾಟಕಿ ಅಗಸ್ತ್ಯನನ್ನೇ ತಿನ್ನಲು ಹೊರಟಿದ್ದಳು. ರಾವಣನು ಕುಬೇರನ ದೂತನನ್ನು ಕೊಂಡು ಅವನನ್ನು ತಿನ್ನಿರೆಂದು ರಾಕ್ಷಸರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟಿನು. ಹನುಮಂತನು ಲಂಕೆಯಲ್ಲಿ ಸೀತೆಯನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತಾ ರಾವಣನು ಸೀತೆಯನ್ನು ತಿಂದಿರಲಾರನೇ ಎಂದು ಸಂಶಯಪಡುತ್ತಾನೆ. (ಅಬುಂಧುಭಕ್ಷಿತಾ ಸೀತಾ ರಾವಣೇನ ತಪಸ್ಸಿನೀ). ತಿನ್ನುವದರಲ್ಲಿ ರಾಕ್ಷಸರಿಗಿಂದ ಅತಿಪ್ರವೃತ್ತಿಯಂತೆಯೇ

ಕುಡಿಯುವುದೂ ಅವರ ಗೀಳಾಗಿದ್ದತು. ಅವರ ಪಾನಭೂಮಿಯ ವರ್ಣನೆ ರಾಮಾಯಣದಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ರಾಕ್ಷಸರು ಸ್ವಭೂತಿಯಾದಾದ ಕಾಮಚಾರಿಗಳು, ಲೈಂಗಿಕ ಲಂಪಟರು.

ರಾವಣ ಪ್ರಶ್ನೆ

ರಾವಣರು ಸ್ವತಃ ಧರ್ಮಪರ, ಅವನನ್ನು ರಾಮಾಯಣ ಆಹಿತಾಗ್ನಿಯೆಂದೂ ಮಹಾತ್ಮನೆಂದೂ ಬಣ್ಣಿಸುತ್ತದೆ; ಅವನು ಯಥಾರ್ಥಾಗಾದಿಗಳನ್ನು ತಾನೇ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದವನು (ಕ್ರತುಪ್ರವರಯಾಚಿ), ವಿದ್ಯಾವಂತ, ಸಂಪನ್ಮೂಲ ಶೈವದ್ವಿಜ; ವಾಲ್ಯೇಂದ್ರ ರಾವಣನನ್ನು ಗೌರವದಿಂದ ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದಾನೆ; ರಾಮನು ಕೂಡ ರಾವಣನನ್ನು “ಸಮರದಲ್ಲಿ ಚಂಡವಿಕ್ರಮ”, “ಅತ್ಯಂತ ಮಹೋತ್ಸಾಹ”, “ತೇಜಸ್ಸಿ” “ಮಹಾತ್ಮ”, “ಬಲಂಪಂಪನ್”ನಂದು ಕೊಂಡಾಡಿದ್ದಾನೆ. “ಅಧರ್ಮಾನೃತಸಂಯುಕ್ತ”ನಾಗಿ ಅವನು ಹಾಳಾದನಷ್ಟೆ ಉಳಿದಂತೆ ಅವನು ಯೋಗ್ಯನೇ, ಸಂಭಾವಿತನೇ. ರಾಮನು ವಿಭೀಷಣನಿಗೆ ರಾವಣನ ವಿಚಾರವಾಗಿ “ಮಮಾಪ್ಯೇಷ ಯಥಾತವ” ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಇದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಶ್ನೆ ಬೇಕೆ?

ರಾಮೋಪಾಖ್ಯಾನ

ನಮ್ಮ ದೇಶದ ಏರಡು ದೊಡ್ಡ ಗ್ರಂಥಗಳಾದ ರಾಮಾಯಣ, ಮಹಾಭಾರತಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದು ಪ್ರಾಚೀನವೆಂಬ ವಿಚಾರವಾಗಿ ವಿಪುಲವಾದ ವಾದ ನಡೆದಿದೆ ಅವುಗಳ ಕಾಲನಿಯಣಾಯದ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಭಾರತ ಯುದ್ಧದಷ್ಟೇ ಪ್ರಬುಲವಾದ ಗೊಂದಲ ಎದ್ದಿದೆ.

ಸಿದ್ಧಾಂತವಂತೂ ಸಮೀಕ್ಷಿಸಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಇಷ್ಟ ಮಾತ್ರ ಸ್ವಷ್ಟಿ ಮಹಾಭಾರತದಲ್ಲಿ ರಾಮಾಯಣದ ಕಥೆ ಅಡಕವಾಗಿದೆ; ರಾಮಾಯಣದಲ್ಲಿ ಮಹಾಭಾರತದ ಪ್ರಸಾಪವಿಲ್ಲ ಎಂದರೆ ಮಹಾಭಾರತ ಇಂದಿನ ರೂಪವನ್ನು ತಳೆಯುವ ಕಾಲಕ್ಕೆ ರಾಮಾಯಣದ ಕಥೆ ಆಗಲೇ ಪ್ರಚಲಿತವಾಗಿದ್ದತು. ಆದರೆ ಮಹಾಭಾರತದ ಸಂಪಾದಕನಿಗೆ ವಾಲ್ಯೇಂದ್ರ ರಾಮಾಯಣದ ಪರಿಚಯವಿದ್ದಿತೆಂದು ಸಾಧಿಸುವುದು ಕಷ್ಟ ಮಹಾಭಾರತದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿಯೂ ವಾಲ್ಯೇಂದ್ರ ಕವಿಯೆಂಬ ಕೀರ್ತಿಯಾಗಲೇ, ಅವನ ಕಾವ್ಯದ ಪ್ರಸಾಪವಾಗಲೇ ಬರುವುದಿಲ್ಲ.

ಮಹಾಭಾರತದ ಹಲವೆಡೆ ರಾಮನ, ರಾಮನ ಕಥೆಯ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ ಪ್ರಮುಖವಾಗಿ ವನಪರ್ವದ 374ನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದಿಂದ ಹದಿನೆಂಟು ಸಣ್ಣ ಅಧ್ಯಾಯಗಳಲ್ಲಿ ರಾಮನ ಕಥೆ ಬರುತ್ತದೆ; ಇದಕ್ಕೆ “ರಾಮೋಪಾಖ್ಯಾನ” ಎಂದು ಹೆಸರಿಟಿದ್ದಾರೆ. ಜಯದ್ರಥನಿಂದ ಅಪಹರಿಸಲ್ಪದ್ದುಪದಿಯನ್ನು ಪಾಂಡವರು ಬಿಡಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಮೇಲೆ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಶ್ರಮಿಯುಧಿಷ್ಟಿರನ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಉತ್ತರವಾಗಿ ರಾಮನ ಕಥೆಯನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ದುಷ್ಪರಿಂದ ಸಜ್ಜನರಿಗೆ

ಹಿಂದೆಯೂ ಅಪಚಾರವಾಗಿದೆಯಿಂಬುದಕ್ಕೆ ಸೀತಾಹರಣವನ್ನು ಮಾರ್ಕಾಂಡೇಯ ನಿದರ್ಶನವನ್ನಾಗಿ ಕೊಡುತ್ತಾನೆ. ಯುಧಿಷ್ಠಿರನಿಗೆ ರಾಮ “ಶ್ರುತಪೂರ್ವ”ನಾಗಿದ್ದಾನೆ.

ಇಕ್ಕೊಷ್ಟುವಂಶದಲ್ಲಿ ಅಜನ ಮೊಮ್ಮೆಗನಾಗಿ, ದಶರಥನ ಮಗನಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿ ಬೆಳೆದ ರಾಮನ ಕಢೆ ಸುಮಾರಾಗಿ ವಾಲ್ಯೇಕಿಯ ಜಾಡನ್ನೇ ಅನುಸರಿಸುತ್ತದೆ. ಪೌಲಸ್ಯನಾದ ರಾಘಣ ಬ್ರಹ್ಮಾಂದ ಗಂಧರ್ವ - ದೇವಾಸುರು - ಯಕ್ಕೆ ರಾಕ್ಷಸರಿಂದಲೂ ಸರ್ವಾಂಶಿನಿರಭೂತಗಳಿಂದಲೂ ಪರಾಭವವಾಗದಂತೆ ಪರವನ್ನು ಪಡೆದು ಲೋಕಂಟಕನಾದದ್ದು; ಬ್ರಹ್ಮನಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳ ಮೌರೆ, ಶುಕ್ರವಾನರಯೋನಿಗಳಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳ ಅವತರಣ; ರಾಮನ ರಾಜ್ಯಾಭಿಷೇಕ ಸಮಾರಂಭ; ಮಂಧರಾಕ್ಷೇಕಯಿಯರ ವ್ಯಾಘಾತ; ರಾಮನ ವನಗಮನ; ಭರತನ ಚಿತ್ರಕೂಟಯಾತ್ರೆ; ಖರದೂಷಣಾದಿ ರಾಕ್ಷಸರ ವಥೆ; ಮೃಗರೂಪದ ಮಾರೀಜನ ವಥೆ; ಸೀತಾಪರಹರಣ; ಜಟಾಯುವಿನ ವಥೆ; ಕಬಂಧಕದನ; ರಾಮ, ಸುಗ್ರೀವರ ಸೆಖ್ಯಾ, ವಾಲಿವಥೆ; ಅಶೋಕವನಿಕೆಯಲ್ಲಿ ರಾಘಣಸೀತಾಸಂಪಾದ; ಸೀತಾನ್ನೇಷಣೆಗೆಂದು ವಾನರರ ಪ್ರೇರಣೆ; ಹನುಮದ್ವತ್ತಾಂತ; ವಾನರರ ಸೈನ್ಯ ಸಂಘಟನ; ಸೇತುಬಂಧ; ವಿಭೀಷಣನಿಗೆ ಲಂಕಾರಾಜ್ಯಾಭಿಷೇಕ, ರಾಮಸಂದೇಶ; ರಾಕ್ಷಸ; ವಾನರರ ಫೂರಸಂಗಾಮ, ರಾಮರಾಘಣ ಸೈನ್ಯದ ದ್ವಾಂದ್ವಯುದ್ಧ; ಕುಂಭಕರ್ಣವದೆ; ಇಂದ್ರಜಿತುವಿನ ಮಾಯಾಯುದ್ಧ; ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರ ಮೂರ್ಖೀ; ಇಂದ್ರಜಿದ್ವಧನೆ; ರಾಘಣವಥೆ; ಸೀತೆಯ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ರಾಮನ ಸಂಶಯ; ದೇವತೆಗಳಿಂದ ಆಕೆಯ ಶುದ್ಧಿ ಸಮರ್ಪಣನೆ; ಅಯೋಧ್ಯಾಪ್ರತ್ಯಾಗಮನ; ಭರತನೊಂದಿಗೆ ಸಮಾಗಮ; ರಾಮನ ರಾಜ್ಯಾಭಿಷೇಕ ಹೀಗೆ ರಾಮೋಪಾಖ್ಯಾನ ಸಾಗುತ್ತದೆ.

ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಮಾರ್ಕಾಂಡೇಯ ಯುಧಿಷ್ಠಿರನಿಗೆ “ದುಃಖಿಸಬೇಡ, ಹಿಂದೆ ಹೀಗೆ ಅವಿತ ತೇಜಸ್ಸಿನ ರಾಮನಿಗೇ ವನವಾಸದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಗ್ರವಾದ ವ್ಯಾಸನ ಒದಗಿತು. ರಾಮ ಅಸಹಾಯನಾಗಿದ್ದವನು; ಕೋತಿಗಳಿ (ಶಾಖಾಮೃಗಃ) ಅವನ ನೇಹಿಗರು, ಕರಡಿಗಳೇ ನೆಂಟರು. ಹೀಗಿದ್ದೂ ವೈದೇಹಿಯನ್ನು ಅಪಹರಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋದ ರಾಕ್ಷಸ ದಶಗ್ರಿವ ಧೀರವಿಕ್ರಮನಾಗಿದ್ದರೂ ರಾಮ ಅವನನ್ನು ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಕೊಂಡನಷ್ಟೇ” ಎಂದು ಆಶ್ವಸನೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ.

ವಾಲ್ಯೇಕ ರಾಮಾಯಣದಲ್ಲಿ ಬರುವ ದಶರಥನ ಪ್ರತ್ರಕಾಮೇಷ್ಟಿ, ರಾಮನ ಧನುಭಾಂಗ, ಸೀತಾಸ್ಪರ್ಯಯಂವರ, ವಿಶ್ವಾಘಿತಾದಿಗಳ ವ್ಯಾಂತ, ಶಬರೀಪ್ರಸಂಗ ಮುಂತಾದ ಹಲವು ವಿವರಗಳು ಇಲ್ಲಿ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ. ಇಡೀ ಉತ್ತರಕಾಂಡದ ಕಢೆಯೇ ಇಲ್ಲಿಲ್ಲ. ರಾಮನ ಕಢೆ ರಾಜ್ಯಾಭಿಷೇಕದಲ್ಲಿ ಪಯ್ಯಾವಸಾನವಾಗುತ್ತದೆ. ಬಾಲಕಾಂಡದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಹಲವಾರು ಕಢೆಗಳೂ, ಉಪಕಢೆಗಳೂ, ಪ್ರಸಂಗಗಳೂ ಇಲ್ಲಿ ಬಂದಿಲ್ಲ. ಅಂದ ಮೇಲೆ ವಾಲ್ಯೇಕರಾಮಾಯಣವನ್ನೇ ಅವಲಂಬಿಸಿ

ರಾಮೋಪಾಖ್ಯಾನವನ್ನು ಬರದಿದ್ದಾರೆ ಎನ್ನುವುದಕ್ಕಿಂತ ಎರಡೂ ಸ್ವತಂತ್ರ, ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳನ್ನು ಆಧಾರವಾಗಿರಿಸಿಕೊಂಡು ವಿರಚಿತವಾದವು ಎನ್ನಬಹುದು.

ವೀಬರ್ ಪಂಡಿತರೇನೋ ಮಹಾಭಾರತದಲ್ಲಿರುವ ರಾಮೋಪಾಖ್ಯಾನವೇ ಹಿಂದಿನ ಕಥೆಯೆಂದೂ ಅದನ್ನೇ ವಿಸ್ತರಿಸಿ ಮುಂದೆ ವಾಲ್ಯೇಕಿರಾಮಾಯಣ ರೂಪಗೊಂಡಿತೆಂದೂ ವಾದ ಹೂಡಿದ್ದಾರೆ; ರಮೇಶ್‌ಚಂದ್ರದತ್ತರೂ ಈ ವಾದಕ್ಕೆ ಹೂಗುಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ನಮ್ಮ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಕಲ್ಪನೆಯಂತೆ ರಾಮಾಯಣವೇ ಪಾರ್ಚಿನಕ್ಕಾಗಿ. ಮಹಾಭಾರತದ ಕಾಲಕ್ಕೇ ರಾಮನ ಕಥೆ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದ್ದು; ಹಾಗೆಯೇ ಅಗ್ನಿ, ಪದ್ಮ, ಸ್ವಾಂದ ಮುಂತಾದ ಹಲವಾರು ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಕೂಡ ರಾಮನ ಕಥೆ ಬರುತ್ತದೆ. ಹಿಂಗೆ ಪ್ರಚಲಿತವಾಗಿದ್ದ ಜಾನಪದ ಕಥೆಯನ್ನು ವಾಲ್ಯೇಕಿಯು ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಾಗಿ ಮಹಾಭಾರತದ ಸಂಪಾದಕನು ಆಖ್ಯಾನದ ರೂಪದಲ್ಲಾಗಿ ರಚಿಸಿದರು ಎನ್ನಲು ಅಡ್ಡಿಯಿಲ್ಲ.

ನೆರೆನಾಡುಗಳಲ್ಲಿ

ಕ್ರಿಸ್ತಾಬದ ತರುಣದಲ್ಲಿ ಭಾರತೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ನೆರೆನಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಲಿಟ್ಯ ಬೆಳೆಯಿತಪ್ಪೆ: ನಮ್ಮ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಸಂಪರ್ಕದಿಂದಲೇ ಬಲಗೊಂಡು ಸಿಂಹಳ, ಬರ್ಮ, ಕಂಬುಜ, ಅನಾಂ, ಮಲಯ, ಸುಮಾತ್ರ, ಜಾವಾ, ಚೀನ, ಚೀನೀತುಕ್ಕಿ ಸಾಫ್, ಇಂಡೋಚೀನ, ಟಿಬೆಟ್ ಮುಂತಾದ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳ ವಿಭಿನ್ನ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳು ಉಂಟಿತವಾದವು. ಭಾರತದಿಂದ ಹಿಂಗೆ ಪ್ರಭಾವಿತವಾದ ದೇಶಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಒಟ್ಟಾರೆ ವಿಶಾಲಭಾರತ ಅಥವಾ ಬೃಹದಾಬ್ರರತವೆಂದು ವ್ಯವಹರಿಸುವ ಪರಿಪಾಠವಿದೆ. ವಿಶಾಲ ಭಾರತದ ಸಮಾಷಿರೂಪಕ್ಕೆ ಆಧಾರವಾಗಿ ಉಳಿದಿರುವ ವಿವರಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖವಾದುದು ರಾಮಾಯಣ, ರಾಮನ ನಿರವಧಿಕ ಜಾರಿತ್ತರು, ವಾಲ್ಯೇಕಿಯ ಅನುಪಮ ಕಾವ್ಯ ಎರಡೂ ಕಲೆತು ನಮ್ಮ ದೇಶದಲ್ಲಿ ರಾಮನ ಕಥೆ ಜನಪ್ರಿಯವಾಯಿತು. ಈ ಜನಪ್ರಿಯತೆಯೇ ವಿಶಾಲ ಭಾರತದ ನಾಡುಗಳಿಗಲ್ಲಿ ರಾಮನ ಕಥೆಯನ್ನು ಒಯಿತು. ಆ ದೇಶಗಳ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಕಲೆಯಲ್ಲಿ ಶಿಲ್ಪದಲ್ಲಿ ನೃತ್ಯದಲ್ಲಿ ರಾಮಾಯಣದ ಪ್ರಭಾವ ಫಲಿಸಿ ಬಂದಿತು.

ಈ ನಾಡುಗಳಿಗೆ ಹರಡಿದ ರಾಮನ ಕಥೆಗೆ ಆಕರ ಯಾವುದು? ಇಲ್ಲಿಲ್ಲ ಪ್ರಚಲಿತವಾಗಿರುವ ಕಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಸೂಳಲವಾದ ನಡೆ ಒಂದೇ ಇದ್ದರೂ ವಿವರಗಳಲ್ಲಿ ತುಂಬ ವೈವಿಧ್ಯ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಹಲವು ನಮ್ಮ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಜಾಡನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿರುತ್ತವು. ನಮ್ಮ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಮನೋಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಅಸಮಂಜಸವಿದವು, ಆಯಾ ದೇಶಗಳ ಪೂರ್ವೇತಿಹಾಸವನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿದವು. ವಾಲ್ಯೇಕಿಯ ಆದಿಕಾವ್ಯವೇ ಮೂಲಾಧಾರವೆಂದರೂ ಇಲ್ಲಿಯೇ ಜನಗಳ ನಡುವೆ ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಹಲವಾರು ಇತರ ಇತಿಹಾಸಗಳೂ ವಿಶಾಲಭಾರತದ ರಾಮಾಯಣಗಳಲ್ಲಿ ಸೇರಿವಯೆಂದು ಒಷ್ಟಬೇಕು.

ಕ್ರಿಸ್ತತತ್ತತವಾದ ಅದಿತತತದಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತರಾಮಾಯಣ ಜಾವಾ ದೇಶವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿತು. ಆಗಿನ ಜಾವಾ ಅರಸರು ಹಿಂದುಗಳು, ಶೈವ ಪ್ರಕ್ರಿಯಾತಿಗಳು. ಅವರ ರಾಜಧಾನಿಯು ಮುಷುಮುಹಿತ್ತೀ ಎಂಬ ನಗರ ಅದರ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಸೆಲಕೆಲ್ರೋ ಎಂಬ ಬೆಟ್ಟವಿದ್ದಿತು. ಇಲ್ಲಿಯೂ ಪೂರ್ವಜಾವಾದ ಪನತರನ್ ಎಂಬಲ್ಲಿಯೂ ಹಲವಾರು ಶಿವ ದೇವಾಲಯಗಳನ್ನು ಈ ರಾಜರು ಕಟ್ಟಿಸಿದರು. ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಕಾರಗಳು ಮೇಲೆ ರಾಮಾಯಣದ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಶಿಲ್ಪದಲ್ಲಿ ಬಿಡಿಸಿರುಪುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಪ್ರಂಬನನ್ ಎಂಬಲ್ಲಿನ ಲಾರಾ ಜೋಂಗ್ರಂಗ್ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ ನಲವತ್ತೆರಡು ಶಿಲ್ಪ ಚಿತ್ರಗಳು ರಾಮನ ಕಥೆಯನ್ನು ನಿರೂಪಿಸುತ್ತವೆ. ರಾಮನ ಸೈನ್ಯ ಲಂಕಾನಗರವನ್ನು ಮುಟ್ಟಿದುದೇ ಈ ನಿರೂಪಣೆಯ ಕೊನೆಯ ಫೋಟ್, ಉತ್ತರಕಾಂಡದ ಕಥೆ ಈ ಪ್ರಚಲಿತವಾಗಿಲ್ಲ. ಇಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿರುವ ಕವಿ ಭಾಷೆಯ ರಾಮಾಯಣವು ಲಂಕಾಕಾಂಡದಲ್ಲಿ ಸಮಾಪ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ರಾಮನು ಒಂದೇ ಅಶ್ವಮೇಧ ಯಾಗ ಮಾಡಿದನಾದರೆ ಜಾವಾನೀ ರಾಮಾಯಣದಲ್ಲಿ ಹತ್ತು ಅಶ್ವಮೇಧ ಯಾಗಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದವನು ರಾಮ.

ಶಿಲ್ಪಚಿತ್ರಗಳೂ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಕವಿ ರಾಮಾಯಣವೂ ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ವಾಲ್ಯೇಕಿಯ ಕಥೆಯನ್ನೇ ಅವಲಂಬಿಸಿವೆಯಿನ್ನಿಬಹುದು. ಆದರೆ ವಾಲ್ಯೇಕಿಯ ಜಾಡನ್ನು ಹಿಡಿಯದೆ ಬೇರೊಂದು ಸಂಪ್ರದಾಯವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿನಿಂತೆ ರಾಮಾಯಣದ ಪಾಠಪ್ರೋಂದು ಜಾವಾದಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿದೆ. ಈ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಜನಪಿಱಿಯವಾಗಿರುವ ವಯಂಗ್ ಎಂಬ ಭಾಯಾಚಿತ್ರ, ಸ್ತ್ರೀ ನಿರೂಪಣೆಗಳೂ ಈ ಸಂಪ್ರದಾಯದಿಂದಲೇ ಪ್ರಭಾವಿತವಾದಂತೆ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಜಾವಾ ದೇಶದ ಪ್ರಾಚೀನ ಭಾಷೆ ಕವಿನ್ ಎಂಬುದು: ಸಂಸ್ಕೃತ ಮತ್ತು ಪಾಲಿನೀಷ್ಟನ್ ಭಾಷೆಗಳ ಮೆಶ್ರಣದಿಂದ ಉದ್ಭೂತವಾದ ಭಾಷೆಯಿದು. ಈ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಕ್ರಿಸ್ತಾಬ್ದ 1104ರ ಸುಮಾರಿಗೆ ವಿರಚಿತವಾದ ರಾಮಾಯಣದ ಪಾಠಪ್ರೋಂದು ಉಳಿದು ಬಂದಿದೆ. ಈ ಪಾಠವು ವೈಷ್ಣವ ಧರ್ಮದಿಂದ ಪ್ರಭಾವಿತವಾದದ್ದು. ಇದರಲ್ಲಿ ರಾವಣದ ಪೂರ್ವ ಚರಿತ್ರೆಯಾಗಲೀ ಯುದ್ಧಾತ್ಮಕಾಂಡದ ಪ್ರಸಾಪವಾಗಲೀ ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಇದೇ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಜಸಧಿಪುರನೆಂಬಾತ ರಚಿಸಿದ “ಸೆರತಾರಾಮ” ಎಂಬ ಇನ್ನೊಂದು ರಾಮಾಯಣವೂ ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ರಾವಣನ ಪೂರ್ವಕಥೆ ಸುವಿಷಾರವಾಗಿ ಬರುತ್ತದೆ. ಉತ್ತರಕಾಂಡದ ಕಥೆಯನ್ನು ಸಂಗ್ರಹವಾಗಿ ಹೇಳುವ ಗಢಗ್ರಂಥಪ್ರೋಂದೂ ಈ ಕಡೆ ಉಳಿದಿದೆ. ಇವರೆಡೂ ಆವಾಚೀನ ಕೃತಿಗಳು.

ಭಾರತಭೂಭಾಗಕ್ಕೆ ಮೈತಾಕೆಸಿ ನಿಂತ ಮುಲಯವು ಒಂದು ಕಾಲಕ್ಕೆ ಜಾವಾದ ಅರಸರ ಅಂಕೆಯಲ್ಲೇ ಇದಿತು. ಮುಲಯದಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ರಾಮನ ಕಥೆಗಳೂ ಜಾವಾ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಲಿತವಾದುವು. ಮುಲಯದಲ್ಲಿ ಹದಿನಾಲ್ಕುಕ್ಕೂ ಮೇರಿ ರಾಮನ ಕಥೆಗಳು ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿವೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಭಾರತೀಯ ವಿವರಗಳೊಂದಿಗೆ ಮುಲಯಾ ಜಾನಪದ ಗಾಥೆಗಳೂ ಸೇರಿ ಸ್ವಾರಸ್ಯವಾದ ಕಥೆಗಳಿವು. ತಂದೆಯಿಂದ ಹೊರದೂಡಲ್ಪಟ್ಟ ರಾವಣನು ನಾವೆಯೊಂದನ್ನೇರಿ

ಸೆರೆನ್ ದೀಪ (ಎಂದರೆ ಸಿಂಹಳ ದ್ವಿಪ)ವನ್ನು ಸೇರಿ, ಅಲ್ಲಿ ಹನ್ನರಡು ವರ್ಷಗಳು ಉಗ್ರತಪಶ್ಚಯೋ ಮಾಡಿ ಆದಂ(!)ನನ್ನ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಹಿಂದೂ ರಾಮಾಯಣದಲ್ಲಿ ಮುಸ್ಲಿಂ ಆದಂ ಬರುವ ಸಂದರ್ಭ ಸ್ವಾರಸ್ಯವಾದುದು. ಜಾವಾ ಕದರಿಯ ರಣವಿಜಯರಾಜನ ನಂತರ ಪೂರ್ವತೀರದ ಮುಸ್ಲಿಂಮರು ಪ್ರಬುಲರಾಗಿ, ಮಲಯು, ಮಲಚ್ಚ ಷಹಾಂಗ್, ಮುಂತಾದೆಡೆಗಳಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಸಾಫಿಸಿಕೊಂಡರು. ಇವರು ಮೊದಲಿಗೆ ಮಲಬಾರ್ ಮತ್ತು ಕೋರಮಂಡಲ ತೀರದವರಾದುದರಿಂದ ಹಿಂದೂ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಅಷ್ಟಿಷ್ಟು ಅರಗಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ತಮ್ಮ ಮೂಲ ಪುರುಷನು ಮಲಚ್ಚದ ಪರಮೇಶ್ವರನೆಂಬ ಹಿಂದೂ ದೊರೆಯೆಂದೇ ಅವರ ಕಲ್ಪನೆಯಿದ್ದಿತು. ಇದು ರಾವಣನಿಗೂ ಅದಂಗೂ ಒದಗಿದ ಸಂಬಂಧದ ಹಿನ್ನಲೆ.

ಮಲಯುದ ರಾಮಾಯಣಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖವಾದುದು “ಹಿಕಾಯತ್ ಸೆರಿ ರಾಮ” ಎಂಬುದು. ಪ್ರಾಚೀನ ಪಾಠಗಳಿನಿಂದ “ರಾಮಕ್ಳಿಂಗ್” ಮತ್ತು ಸೆರತ್ ಕಂಡ ಎರಡನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿ ಈ ರಾಮಾಯಣವು ಸಿದ್ಧವಾಯಿತೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ದಶಮುಖನು ವಿದ್ಯಾಧರಿಯೊಬ್ಬನ್ನು ಮೋಹಿಸಿ ಅವಳನ್ನು ಬಲತ್ವಾರವಾಗಿ ಅವಹರಿಸಿದುದೂ ಅವಳಿಂದ ಇಂದ್ರಜಿತ್ತು ಹುಟ್ಟಿದುದೂ “ರಾಮಕ್ಳಿಂಗ್”ನಲ್ಲಿ ವಿಸಾರ್ತವಾಗಿ ಬರುತ್ತದೆ. “ಸೆರತ್ ಕಂಡ” ವೆಂಬುದು ಹಲವು ಗ್ರಂಥಗಳ ಸಂಕಲನ ಇಲ್ಲಿ ವಿಚಿತ್ರವಾದ ವಿವರಗಳು ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಮೆಕ್ಕೆ ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ಆದರೆ ತನ್ನ ಮಕ್ಕಳಾದ ಸೈತಾ ಅಬಿಲ್ ಮತ್ತು ಕಬಿಲ್ ರೊಡನೆ ಇದ್ದುದರಿಂದ ಆರಂಭವಾಗುವ ಈ ಸಂಕಲನದಲ್ಲಿ ಹಿಂದೂ ಕ್ರೀಸ್ತ ಮುಸ್ಲಿಂ ದೇವತೆಗಳು ನಿರಾತಂ ಓಡಾಡುತ್ತಾರೆ. ನೋಆ ಎಂಬ ಪುರುಷನಿಗೂ ಉಮಾ ಎಂಬ ಸ್ತ್ರೀಗೂ ಬೆಳೆದುಬಂದ ಬಾಂಧವ್ಯದ ಫಲವಾಗಿ ಶಿವ ಹುಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆಂದು ಇಲ್ಲಿ ಬರುವ ವಿವರ.

ವಿಷ್ಣುವಿನ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಚೀನ ಜಾವಾನೀ ದೊರೆಗಳ ಪೂರ್ವತೀಹಾಸವೇ ಸುಮಾರು ಇಪ್ಪತ್ತು ಪರಿಚ್ಛೀದಗಳನ್ನು ಆಕ್ರಮಿಸಿದೆ. ಇಪ್ಪತ್ತೆರಡನೆಯ ಪರಿಚ್ಛೀದದಲ್ಲೀ ರಾಮನ ಕಥೆಯು ಆರಂಭವಾಗುವುದು. ಆದರೆ ನಲವತ್ತೆದನೆಯ ಪರಿಚ್ಛೀದವರೆಗೂ ರಾಮನ ಮತ್ತು ರಾವಣನ ಪೂರ್ವಜರ ಪುರಾಣವೇ ಬಂದಿದೆ. ಜಾವಾನೀ ದೊರೆಗಳು ರಾಮನ ವಂಶಜರೆಂದು ಅಲ್ಲಿನವರ ಶ್ರದ್ಧೆಯಾದುದರಿಂದ ರಾಮನ ವಂಶವೃತ್ತಕ್ಕ ಇಪ್ಪು ಪಾಶಸ್ಯ. ಇಲ್ಲಿ ರಾಮನನ್ನು ಭಾಗ್ಯವನೆಂದೂ, ಲಕ್ಷ್ಮಣನನ್ನು ಮುಧಕನೆಂದೂ, ಸೀತೆಯನ್ನು ಸಿಂತೆಯೆಂದೂ, ಜನಕನನ್ನು ಕಾಲನೆಂದೂ, ಜಾಯಿವನ್ನು ಜಿಂತಯನೆಂದೂ, ವ್ಯವಹರಿಸುವುದು ಸ್ವಾರಸ್ಯವಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿನ ಹನುಮಂತ (ಅನುಮಾನ್) ರಾಮ-ಸೀತೆಯರ ಮಗನೇ! ಒಮ್ಮೆ ಸೀತಾರಾಮರು ಕಬಿರೊಪಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ ವಿಹರಿಸುತ್ತಿದ್ದರಂತೆ. ಆಗ ಅವರ ಸಂಸಗ್ರಹ ಸಂತಾನವಾಗಿ ಹನುಮಂತ ಬಂದನಂತೆ! ಹೀಗೆಯೇ ಅಡ್ಡಾದಿಡ್ಡಿಯಾಗಿ ರಾಮನ ಕಥೆ ಮುಂದುವರಿದು ಲಂಕಾಪ್ರವೇಶದ

ಫಟ್ಟವನ್ನ ಮುಟ್ಟಿದೊಡನೆ ಹೇಗೋ ತಟ್ಟನೆ ಮಹಾಭಾರತದ ಕಥೆ ಒದಗಿಬಂದು ಮುಂದೆ ಎಪ್ಪತ್ತನೆಯ ಪರಿಚ್ಛೇದದವರಿಗೂ ಮಹಾಭಾರತದ ಕಥೆಯೇ ಕಾಣಸಿಕೊಳ್ಳತ್ತದೆ.

ರಾವಣನ ವಧೆಯಾದ ನಂತರ ಸೀತಾಪರಿತಾಗದ ಪ್ರಸಂಗ ಬರುತ್ತದೆ. ರಾವಣನ ಚಿತ್ರವನ್ನು ಮೂಡಿಸಿದ್ದ ಬೀಂಜಣಿಗೆಯೊಂದು ಸೀತೆಯ ವಶದಲ್ಲಿದ್ದೀತೆಂದೂ ಅದರಿಂದ ಸೀತೆಯ ಚಾರಿತ್ರ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ಸಂಶಯಗ್ರಸ್ತನಾದ ರಾಮನು ಕಾಡಿಗಟ್ಟಿದನೆಂದು ಇಲ್ಲಿ ಬರುವ ವಿವರ. ಮುಂದೆ ಸೀತಾರಾಮರ ಪುನರ್ಮೀಲನ ಕಾಲಮಹಷಯ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ರಾವಣನ ಚಿತ್ರವನ್ನು ಬೀಂಜಣಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಬಿಡಿಸಿದವಳು ಸೀತೆಯೇ. ಹಾಗೆ ಬಿಡಿಸಲು ಕಾರಣಾದವಳು ಕ್ಯಾಕೇಯಿ. ಇಲ್ಲಿನ ಕ್ಯಾಕೇಯಿ ರಾಮನ ಮಲತಾಯಿಯಲ್ಲಿ ತಂಗಿ; ಮುಂದೆ ಆಕೆ ವಿಭೀಷಣನ ಮಡದಿಯಾಗುತ್ತಾಳೆ. ರಾಮನ ಮಗ ಲವಕುಮಾರನು ಮದುವೆಯಾಗುವುದು ರಾವಣನ ಮೊಮ್ಮೆಗಳ (ಇಂದ್ರಜಿತ್ತಪುನ ಮಗಳ)ನ್ನು ಇಂಥ ವಿಚಿತ್ರವಾದ ನೂರಾರು ವಿವರಗಳು ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಉಪಲಬ್ಧವಿವೆ.

ಮಲಯಾ ದೇಶದ ಉತ್ತರ ದಿಗ್ಬೂಗದಿಂದ ಕ್ರಸ್ತಾಭ್ಯ ಮೂರನೆಯ ಶತಮಾನದ ಸುಮಾರಿಗೆ ಕೌಂಡಿನ್ಯನೆಂಬ ಬಾಹ್ಯಣಾನು ಸಮುದ್ರ ಮಾರ್ಗವಾಗಿ ಕಂಬೋಡಿಯ ದೇಶವನ್ನು ಸೇರಿದಂತೆ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಭಾರತೀಯರು ಈ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಕಂಬುಜವೆಂದೂ ಜೀನೀ ಜನರು ಪುನಾನ್ ಎಂದೂ ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಕೌಂಡಿನನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಬಾಹ್ಯಣ ಅರಸೋತ್ತಿಗೆಯೊಂದನ್ನು ಸಾಫಿಸಿದನೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಶೈವ ಪ್ರಕ್ರಾತಿಗಳಾದ ಈ ಅರಸರು ವೈಷ್ಣವ ಧರ್ಮವನ್ನೂ, ಬೌದ್ಧ ಧರ್ಮವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿದರು. ಜೀನೀ ಬೌದ್ಧ ಧರ್ಮವನ್ನು ರೂಪಿಸಿದ ಭಿಕ್ಷುಗಳು ಇಲ್ಲಿಂದ ಹೋದವರೇ. ಅಂತೊ ಕೌಂಡಿನ್ಯ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಬಂದ ಜಯವರ್ಮನೆಂಬ ರಾಜನು (968-1001) ಬಷ್ಟ ಆನ್ (ಹೇಮ ಶೃಂಗಿರಿ) ಎಂಬಲ್ಲಿ ದೇವಾಲಯವೊಂದನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿ ಅದರ ಗೋಡೆಗಳ ಮೇಲೆ ರಾಮಾಯಣದ ಪ್ರಸಂಗಗಳನ್ನು ಅಧಿಕರಿಸಿದ ಶಿಲ್ಪಗಳನ್ನು ಕಡೆಸಿದನು. ರಾಮ ಲಕ್ಷ್ಮಣರ ವನಗಮನ, ಸುಗ್ರೀವ ಸಮಾಗಮ, ವಾಲಿ ಸುಗ್ರೀವರ ಸಮರ, ಅಶೋಕವನಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಸೀತೆ, ಸಿಂಹಾರಾಢನಾದ ದಶಕಂತ, ಹನುಮಂತನ ಬೆನ್ನೇರಿ ಯುದ್ಧ ಸನ್ನದ್ಧನಾದ ರಾಮ, ಸೀತಾರಾಮರ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕ ಮುಂತಾದ ಪ್ರಸಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಸಾರ್ವಸ್ಯವಾಗಿ ಶಿಲೇಯಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿತವಾಗಿವೆ. ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಇಮ್ಮುಡಿ ಸೂರ್ಯವರಮನೆಂಬ ಕಂಬುಜರಾಜನು ಅಂಕೋರ್ ವಾಟದಲ್ಲಿ ತನಗಾಗಿ ಸಮಾಧಿ ಮಂದಿರವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿದನು. ವಿಶ್ವದಲ್ಲೀ ಅತಿ ವಿಶಾಲವಾದ ದೇವಮಂದಿರವೆಂದು ವಿಶ್ವಾತವಾದ ಈ ಅಂಕೋರ್ ವಾಟದಲ್ಲಿ ರಾಮಾಯಣದ ಕಥೆ ಭವ್ಯವಾದ ಭಿತ್ತಿ ಶಿಲ್ಪಗಳಲ್ಲಿ ಮೂಡಿಬಂದಿದೆ. ಪರಮವಿಷ್ಣುವೇ ರಾಮನ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖ ದೇವತೆಯೆಂಬ ಕಲ್ಪನೆ ಇಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತದೆ.

ಕಂಚೋಡಿಯಕ್ಕೆ ಹೊಂದಿಕೊಂಡಿರುವ ಸಯಾಂ (ಧಾರ್ಯಾಲ್ಯಾಂಡ್) ದೇಶದಲ್ಲಿಯೂ ಅರಸನು ರಾಮನ ಅವತಾರವೆಂದೇ ಪ್ರತೀತಿ. 1350 ರಂದು ಪಟ್ಟವೇರಿದ ಅರಸು ರಾಮಾಧಿಪತಿಯೆಂಬುವನು ತನ್ನ ರಾಜಧಾನಿಗೆ ಅಯೋಧ್ಯೆಯೆಂದೇ ಹೆಸರಿಟ್ಟನು. ಇಂದು ನಾಮಾವಶೇಷವಾಗಿರುವ ಈ ಉರು ಈಗಿನ ಬಾಂಗ್‌ಕಾಕ್‌ನ ಬಳಿಯಿದ್ದಿತು. ರಾಜಧಾನಿ ಅಯೋಧ್ಯೆಯೆಂದ ಬಾಂಗ್‌ಕಾಕ್‌ಗೇ ಹೋದಂದು ಅಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿಸಿದ ಅರಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ರಾಮಾಯಣದ ದೃಶ್ಯಗಳನ್ನು ಭಿತ್ತಿ ಚಿತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಮೂಡಿಸಿದರು. ಬಾಂಗ್‌ಕಾಕ್‌ನಲ್ಲಿರುವವಾಟ್‌ ಚತು ಪ್ರೋನ್‌ ಎಂಬ ಬೌದ್ಧ ವಿಹಾರದ ದ್ವಾರಗಳ ಮೇಲೆ ಬೆಳ್ಳಿಯ ತಗಡಿನಲ್ಲಿ ರಾಮನ ಕಥೆಯನ್ನು ಬಿಡಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಕ್ರಿಸ್ತಾಬ್ದದ ಏರಡನೆಯ ಶತಮಾನದ ಸುಮಾರಿಗೇ ಇಂಡೋಚೀನದಲ್ಲಾ ಭಾರತೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಬೆಳೆಯಲಾರಂಭಿಸಿತು. ಇಲ್ಲಿಯೂ ಮೊದಲಿನಿಂದ ರಾಮಾಯಣವು ಪ್ರಚಲಿತವಾಗಿದ್ದಿತು. ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಶಿಲ್ಪದಲ್ಲಿ ವಾಸ್ತುವಿನಲ್ಲಿ ರಾಮನ ಕಥೆಯನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸುವ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಚೀನವಾದುದು. ಕ್ರಿಸ್ತಾಬ್ದ 600 ಶಾಸನವೊಂದರಲ್ಲಿ ಸೋಮಶಮಾನೆಂಬಾತನು ಕಂಬುಜದ ದೇವಾಲಯವೊಂದಕ್ಕೆ ರಾಮಾಯಣವನ್ನು ದಾನಮಾಡಿ ದಿಂನಪ್ರತಿ ಅದರ ಪಾರಾಯಣದ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದೆ. ಹಿಂದಿನ ಚಂಪರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ತಾರ್ಕಿಷನ್ ಎಂಬಡೆ ಪ್ರಕಾಶ ಧರ್ಮನೆಂಬ ರಾಜನು (653-679) ವಾಲ್ಯೇಕಿಗೆಂದೇ ಒಂದು ದೇವಾಲಯವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿದ್ದನಂತೆ. ಅಲ್ಲಿನ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಕವೇರಾಧ್ಯಸ್ಯ ವಾಲ್ಯೇಕ ಪೂಜಾಸಾಧನಂ ಎನ್ನುವ ಮಾತು ಮೂಡಿಬಂದಿದೆ. ಮತ್ತು “ಯಸ್ಯೋಕಾತ್” ಸಮುತ್ತನ್ಂ ಶ್ಲೋಕಂ ಎಂಬ ವಿವರಣೆಯೂ, ರಾಮನನ್ನು ಕುರಿತು “ವಿಷ್ಣೋಃ ಪುಂಸಃ ಪುರಾಣಸ್ಯ ಮಾನುಷ ಸ್ಯಾತ್ಮರೂಪಿಣಃ” ಎನ್ನುವ ಲಕ್ಷಣವೂ ಇದೇ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

ಅನ್ನಾಂ ದೇಶದ ಪ್ರಾಚೀನ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಕಥನಗಳ ಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ರಾಮಾಯಣವೊಂದು ಸೇರಿದೆ. ಇದನ್ನು ಪ್ರೋ.|| ಹ್ಯಾಬರ್|| ಎಂಬ ಪಂಡಿತರು 1905ರಂದು ಸಂಶೋಧಿಸಿದರು. ಈ ರಾಮಾಯಣಕ್ಕೆ “ರಾಕ್ಷಸರಾಜ್” ಎಂದು ಹೆಸರಂತೆ ಇಲ್ಲಿ ರಾಮ ಸೀತೆ ಎಂಬ ಹೆಸರುಗಳೇನೋ ಕಾಣಿಸಿಗುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಈ ಕಥೆಯಲ್ಲಿ ದಶರಥ ಇದ್ದಾನೆ. ದಶಾನನ ಬರುತ್ತಾನೆ. ದಶರಥನು ಹೋ-ತೋನ್-ಕಿನ್ನಾ (ಎಂದರೆ ಚಂಪಾ) ಎಂಬಲ್ಲಿ ರಾಜನಾಗಿದ್ದನಂತೆ ಅನ್ನಾಂ ದೇಶದ ಭಾರ್ಮ ಎಂಬ ಜನರು ಅಂದಿನ ಚಂಪಾವಾಸಿಗಳ ವಂಶರಂತೆ. ಸೀತೆಯ ಲಾವಣ್ಯಕ್ಕೆ ಮನಸೋತೆ ದಶಾನನು ದಶರಥನ ರಾಜ್ಯದ ಮೇಲೆ ದಾಳಿ ಮಾಡಿ ಆಕೆಯನ್ನು ಚಂಪಾರಾಜ್ಯದ ದಕ್ಷಿಣಭಾಗದಲ್ಲಿದ್ದ ತನ್ನ ಉರಿಗೆ ಕರೆದೊಯ್ದನಂತೆ. ಅನಂತರ ದಶರಥನ ಮಗನಾದ ರಾಮನು ಕಪಿಗಳ ಸೈನ್ಯವೊಂದನ್ನು ಸೇರಿಸಿ, ದಾರಿಗೆ ಅಡ್ಡಲಾಗಿ ಸಮುದ್ರಕ್ಕೆ ಸೇತುವೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿ ದಶಾನನನ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಮುತ್ತಿ ಸೀತೆಯನ್ನು ಬಿಡಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದನಂತೆ.

ಕ್ರಿಸ್ತಾಬ್� 250 ಸುಮಾರಿಗೆ ಚೇನಾ ದೇಶದ ಸೋಗ್ನಿಯನ ಎಂಬ ಭಿಕ್ಷುವು ರಾಮಾಯಣವನ್ನು ಚೇನಿ ಭಾಷೆಗೆ ಪರಿವರ್ತಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಇದು ಚೇನಿ ತ್ರಿಪಿಟಕದಲ್ಲಿ ಜಾತಕದ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಉಳಿದುಬಂದಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ರಾಮ, ಸೀತೆ, ರಾವಣ ಇವರ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ನೇರವಾಗಿ ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಕಥೆಯೇನೋ ರಾಮಾಯಣವೇ ಎನ್ನಲೂ ಅಡ್ಡಿಯಿಲ್ಲ. ರಾವಣನಿಂದ ಸೀತಾಪಹರಣವಾದದ್ದು, ಜಟಾಯುವ ರಾವಣನನ್ನು ತಡೆದದ್ದು ಕಪಿಸೇನೆಯು ಸಮುದ್ರಕ್ಕೆ ಸೇತುವೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿದ್ದು. ಸೀತೆ ಶುದ್ಧಿಯಾದದ್ದು ಮುಂತಾದ ವಿವರಗಳೆಲ್ಲ ಇಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ರಾಮನ ವನವಾಸದಲ್ಲಿ ಮುಲತಾಯಿಯ ಕೈವಾಡವಿಲ್ಲ; ನೇರನಾಡಿನ ರಾಜನಾಗಿದ್ದ ತನ್ನ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪನ್ ಆಕ್ರಮಣ ಪ್ರವೃತ್ತಿಗೆ ಅಂಚಿ ತಾನೇ ರಾಜ್ಯಪರಿತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿ ಕಾಡಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ಮೊದಲು ತನ್ನ ದೇಶವನ್ನು ದೋಷಿಕೊಳ್ಳಲು ಹವಣಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪನ್ನು ಹಗರಣದಲ್ಲಿ ಹಿಮ್ಮೈಟಿಸಲು ಇಲ್ಲಿನ ರಾಮನು ನಿರ್ಧರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ಸಮರ ಸಂಭವಿಸಿದರೆ ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿ ಒದಗುವ ರಕ್ತಪಾತವು ಅವನ ಹೃದಯವನ್ನು ಹಿಂಡುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ರಕ್ತಪಾತಕ್ಕ ಕಾರಣವಾಗುವುದಕ್ಕಿಂತ ವನವಾಸವೇ ಲೇಸೆಂದು ನಿರ್ಧರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅವನು ವನವಾಸ ಮುಗಿಸಿ ಹಿಂದಿರುಗುವ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪನ್ ತೀರಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾನೆ. ಹೀಗೆ ನಿರಾತಂಕವಾಗಿ ಅವನ ರಾಜ್ಯಭಾರ ಮತ್ತೆ ಪೂರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ.

ಇದೇ ಪ್ರಸಂಗವು ವಾಲಿ-ಸುಗ್ರೀವರ ಮಲ್ಲಯುದ್ಧವನ್ನು ಹೇಳುವ ಕಥಾಭಾಗದಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಬಂದಿದೆ. ಕಥಾನಾಯಕನು ಬೋಧಿಸತ್ತನಾದುದರಿಂದ ವಾಲಿಯನ್ನು ಕೊಲ್ಲಲ್ಪುದಿಲ್ಲ. ಸುಗ್ರೀವನಿಗೆ ಸಹಾಯಕನಾಗಿ ನಿಂತ (ರಾಮ)ನನ್ನ ಕಂಡೊಡನೆ ವಾಲಿಯು ಹಿಮ್ಮೈಟಿ ಓಡಿಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ಇಲ್ಲಿನ ವಾಲಿಯು ಸುಗ್ರೀವನ ಸೋದರನಲ್ಲಿ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪ. ಹೀಗೆ ಕೊಲ್ಲಲ್ದಿರುವುದು ಈ ಪಾಠದ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ. ಇಲ್ಲಿ ಉತ್ತರಕಾಂಡದ ಕಥೆಯ ಪ್ರಸ್ತಾಪವಿಲ್ಲ.

ಈಗ ಟಿಬೆಟ್ನಾಚಿ ಇರುವ ಪ್ರಾವ್ಯ ಇರಾನ್ ಪ್ರದೇಶವು ಮೊದಲಿಗೆ ಗೌಷಣ ಅಥವಾ ಖೋಟಾನ್ ಎನಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಿತು. ಇದನ್ನು ಚೇನಿ ತುಕ್ಸ-ಸಾಫನವೆಂದೂ ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಲ್ಲಿ ಭಾರತೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಸಾರಸ್ವತ ಅವತೇಷಗಳಿಂದುದನು ಪೆಲ್ಲಿಯೋ ಮುಂತಾದ ವಿದ್ವಾನುಗಳ ಹೊರತೆಗೆದಿದ್ದಾರೆ. ಅಲ್ಲಿ ಉಪಲಭ್ಯವಿದ್ದ ಪ್ರಾಚೀನ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ವ್ಯಾರಿಸಿನ “ಬಿಬ್ಲಿಯೋಧಿಕ್ ನ್ಯಾಷನಲ್” ಎಂಬ ಗ್ರಂಥಾಲಯದಲ್ಲಿ ನಿಕ್ಷೇಪ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ರಾಮಾಯಣದ ಕಥೆಯನ್ನು ಹೇಳುವ ಮೂರು ಪ್ರಾಚೀನ ಪತ್ರ, ಸುರುಳಿಗಳು ಸೇರಿವೆ. ಕೇಂಬ್ರಿಜ್ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದಲ್ಲಿ ಬೆಯ್ಲಿ ಎಂಬ ಪಂಡಿತರು ತುನ್ನ್-ಲು-ಅಂಗ್ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಮೊರೆತ ಈ ರಾಮಾಯಣವನ್ನು ಪರಿಶೋಧಿಸಿ ಪ್ರಕಟಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನ ಪಡ್ಡಿದಾರೆ. ಈ ಕಾವ್ಯ ಗ್ರಂಥದ ಭಾಷೆ ಖೋಟಾನಿಸ್. ನಮಗೆ ಪರಿಚಯವಿರುವ ವಾಲ್ಯೇಕ ರಾಮಾಯಣದ

ಜಾಡನ್ನು ಸ್ಥಾಲವಾಗಿ ಹಿಡಿದರೂ ಈ ಕಥೆಯಲ್ಲಿ ಅಪಾರಾರಣಾವಾದ ವಿವರಗಳು ಹಲವಾರು ಇವೆ. ಈ ಗ್ರಂಥ ಸಿದ್ಧವಾದದ್ದು ಸುಮಾರು ಒಂದು ಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳಷ್ಟು ಹಿಂದೆ ಎನ್ನಬಹುದು.

ಈ ಕಥೆಯಲ್ಲಿ ದಶರಥನ ಪಾಲಿಗೆ ಸಹಸ್ರಭಾಷ್ಯ-ಕಾರ್ತ್ವ-ವೀರ್ಯಾಚರ್ಚನನು ಜಮದಗ್ನಿ ಯುಷಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಅಪಚಾರದ ವ್ಯತಾಂತವನ್ನು ಜೋಡಿಸಿದ್ದಾರೆ. ದಶರಥನಿಗೆ ಸಹಸ್ರಭಾಷ್ಯವೆಂಬ ಹೆಸರನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಅವನ ಅಪಚಾರಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರನಾದ ಬೃಹಣಿನ ಮಗನನ್ನು ಪರಶುರಾಮನೆಂದೂ ಕರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಪರಶುರಾಮನು ಕ್ಷತ್ರಿಯರನ್ನು ಧ್ವಂಸ ಮಾಡಿದುದೂ ಇಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಪರಶುರಾಮನ ಕೋಪಕ್ಕೆ ಅಂಜಿ ದಶರಥನ ಮಕ್ಕಳಾದ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರನ್ನು ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷ ನೆಲಮಾಳಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಅಡಗಿಸಿಟ್ಟನೆಂದು ಇಲ್ಲಿ ಬರುವ ವಿವರ ನಮ್ಮಲ್ಲಿಲ್ಲವಷ್ಟೇ ಸೀತೆಯು ದಶಗ್ರೀವ (ರಾಮ)ನ ಮಗಳಿಂದ ಇಲ್ಲಿನ ವಿವರ. ಮುಂದೆ ರಾಮನೇ ಅವಳನ್ನು ಕಂಡು ಮೋಹಿಸುತ್ತಾನೆ. ಮಗಳನ್ನೇ ಮೋಹಿಸಿದ ಪಾಪವು ಅವನನ್ನು ದುರ್ಗತಿಗೆ ಎಳೆಯತ್ತದೆ. ಈ ವಿವರವು ನಮ್ಮ ದೇಶದಲ್ಲಿಯೂ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಲಿತವಾಗಿದೆ. ಜೈನ ರಾಮಾಯಣಗಳಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಇದೇ ವಿವರವಿರುವುದು ಕಾಣಬರುತ್ತದೆ. ರಾಮನು ಸೀತೆಯನ್ನು ವರಿಸುವುದು ಇಲ್ಲಿ ಮೋಹದಿಂದಲೇ; ಸ್ವಯಂವರ ಅಧವಾ ಧನುಭಾಗದ ಪ್ರಸ್ತಾಪವಿಲ್ಲ. ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ರಾಮ-ಲಕ್ಷ್ಮಣರು ಅಡ್ಡಾಡುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಈ ಯುಷಿಕನ್ನೇಯನ್ನು ಕಂಡು ಮೋಹಿಸಿ ಅವಳನ್ನು ಒಲಿಸಿಕೊಂಡು ತಮ್ಮ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಕರೆದೊಯ್ಯಾತ್ತಾರಷ್ಟೇ ಇಲ್ಲಿನ ಪಾತದಲ್ಲಿ ಸುಗ್ರೀವನೊಂದಿಗೆ ಮಲ್ಲಿಯುದ್ದ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಸೋದರ ಕಪಿ ವಾಲಿಯಲ್ಲಿ; ನಂದ. ಮುಂದೆ ನಂದನೇ ಸೀತಾಪರಿಮಾಗ್ರಣದಲ್ಲಿ ರಾಮನಿಗೆ ನೆರವಾಗುವುದು; ಇಲ್ಲಿ ಹನುಮಂತನು ಪ್ರಸ್ತಾಪ ಬರುವುದಿಲ್ಲ.

ಇಲ್ಲಿ ಸೀತೆಯ ಸುಳಿವನ್ನು ಕಪಿಗಳು ಕಂಡುಕೊಂಡು ಬಗೆ ಸ್ವಾರಸ್ಯವಾಗಿದೆ. ನಂದನು ತನ್ನ ಪರಿವಾರವನ್ನೆಲ್ಲ ಕರೆದು ಮುಂದಿನ ಏಳು ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಸೀತೆಯು ಇರುವ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಪತ್ತೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂದೂ ತಪ್ಪಿದರೆ ಎಲ್ಲರ ಕಣ್ಣು ಕೀಳಿಸುವೆನೆಂದೂ ವಿಧಿಸುತ್ತಾನೆ. ಕಪಿಗಳ ಪಡೆ ಎಡೆಬಿಡದೆ ಏಳೂ ದಿನ ಹುಡುಕಿದರೂ ಸೀತೆಯ ಸುಳಿವು ಸಿಗಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಏಳನೆಯ ದಿನ ಲಪ್ಪಾಷಣೆಂಬ ಹೆಣ್ಣುಕಪಿ ಮರದ ಮೇಲೆ ಕೂತಿದ್ದಾಗ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಎಲೆಗಳ ಸಂದಿನಿಂದ ಹಕ್ಕಿಯೊಂದು ತನ್ನ ಮರಿಗೆ ‘‘ಮಗು, ನಾಳಿ ನಿನಗೆ ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಕಪಿಗಳ ಕಣ್ಣಗಳನ್ನು ತಿನ್ನಲು ತಂದುಕೊಡುತ್ತೇನೆ. ಹೇಗೂ ಅವಕ್ಕೆ ಸೀತೆ ಲಂಕಾಪುರದಲ್ಲಿರುವಳೆಂಬ ಸುದ್ದಿ ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ಕೇಳಿತು. ಬೇರೊಂದು ಕಪಿಯು ಲಪ್ಪಾಷಣೆಂದ ಈ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಒಡೆಯನಾದ ನಂದನಿಗೆ ಮುಟ್ಟಿಸಿತು.

ಸೀತಾ ಪರಿತ್ಯಾಗದ ವಿಚಾರ ಇಲ್ಲಿ ಬೇರೊಂದು ತೆರನಾಗಿ ಬಂದಿದೆ. ರಾಮ-ಲಕ್ಷ್ಮಣರು

ಸೀತೆಯನ್ನ ಪಡೆದು ಹಿಂದಿರುಗಿದ ಮೇಲೆ ನೂರು ವರ್ಷವಾದರೂ ಅವರಿಗಾಗಲೇ ಪ್ರಚೆಗಳಿಗಾಗಲೇ ಸಮಾಧಾನವಿರಲಿಲ್ಲ. ತನ್ನ ಶೀಲದ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಶಂಕೆಯು ಎಲ್ಲರ ಮನಸ್ಸನ್ನೂ ಕಡಡಿದ್ದದನ್ನು ಸೀತೆಯೇ ಅರಿತು ಇದನ್ನು ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣಾರಿಗೆ ಹೇಳಿ ಭೂಮಿಯೊಳಿದು ಮರೆಯಾದಳು. ಸೀತೆಯು ರಾಮನೊಬ್ಬನೇ ಗಂಡನೆಂದು ಇಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿಲ್ಲ; ಮೊದಲಿನಿಂದಲೂ ರಾಮ-ಲಕ್ಷ್ಮಣಾರಿಬ್ಬರೂ ಅವಳಲ್ಲಿ ಅನುರಕ್ತರು. ದಶರಥನಿಗೂ ಇಲ್ಲಿ ರಾಮ-ಲಕ್ಷ್ಮಣಾರಿಬ್ಬರೇ ಮತ್ತಳು. ರಾಮ-ರಾಘಾರ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ರಾಘಾ ಮಡಿಯುವುದಿಲ್ಲ; ಪರಾಚಿತನಾಗಿ ರಾಮನ ಕ್ಷಮೆಯನ್ನು ಪಡೆದು ಉಳಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ.

ಪ್ರಾರ್ಥಿ ಇರಾನಿನ ಈ ಕಥೆಯಲ್ಲಿ ಬೌದ್ಧ ಧರ್ಮದ ಪ್ರಭಾವ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿದೆ. ಗ್ರಂಥಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಸಮಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಾ ಬೌದ್ಧ ಧರ್ಮದ ಹೆಗ್ಗಳಿಕೆಯ ಉಲ್ಲೇಖಿವಿದೆ. ಕಥೆ ಮುಗಿದ ಮೇಲೆ ಜಾತಕ ಕಥೆಗಳಲ್ಲಿರುವಂತೆ ಹಾತ್ರ, ಪರಿಚಯವಿದೆ. ಇಲ್ಲಿಯ ರಾಮನು ಶಾಕ್ಷಮುನಿ-ಬುದ್ಧನೇ; ಮೈತ್ರೇಯನೇ ಲಕ್ಷ್ಮಣ. ದಶಗ್ರಿವನು ಸೋತನಂತರ ರಾಮನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ಧರ್ಮದೀಕ್ಷೆ ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ. ಅವನನ್ನು ಹೊಲ್ಲಿದೇ ಉಳಿಸಿ ಅವನ ಶೀಲದಲ್ಲಿ ಪರಿವರ್ತನೆಯನ್ನು ಒದಗಿಸಿದುದು ಬುದ್ಧನ ಕಾರುಣ್ಯ ಪಾರಮಿಯನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ.

ಈ ಕಥೆಯಲ್ಲಿ ಜರುಗುವ ಪ್ರಸಂಗಗಳು ಜಟಿಲವಾಗಿಲ್ಲದೆ ಸರಳವಾಗಿರುವುದು ಅವರ ಪ್ರಾಚೀನತೆಯನ್ನು ಹೇಳುತ್ತದೆ. ನಿರೂಪಣೆಯಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಅನವ್ಯವಾದ ಅಲಂಕರಣ ಆವೇಶವಿಲ್ಲ. ಜಾನಪದ ಕವನದಂತೆ ಹಣೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಈ ಕಥೆಯು ವಾಲ್ಯೇಕಿ ರಾಮಾಯಣದಿಂದ ಎಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಪ್ರಭಾವಿತವಾಗಿದೆಯಿಂದು ನಿರ್ಧರಿಸುವುದು ಕಷ್ಟ, ಬಹುಶಃ ವಾಲ್ಯೇಕಿಯ ಕಾವ್ಯಕ್ಕಿಂತ ಪ್ರಾಚೀನವಾದ ಸಂಪ್ರದಾಯವೊಂದನ್ನವಲಂಬಿಸಿ ಈ ಕಥೆ ಸಿದ್ಧವಾಗಿರಬಹುದು.

ಹೀಗೆ ನೆರೆನಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ರಾಮಾಯಣವು ಪ್ರಚಲಿತವಾಗಿರುವುದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ. ವಿವರಗಳಲ್ಲಿ ವಿಪುಲವಾದ ವೈವಿಧ್ಯವೂ ಉಳಿದುಬಂದಿದೆ. ರಾಮನ ಕಥೆಯ ಪ್ರಾಚೀನತೆಯ ಬಗ್ಗೆ, ವಾಲ್ಯೇಕಿಯ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧವಾಗಿದ್ದ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಚೆಳೆದು ಬಂದುದರ ಬಗ್ಗೆ ಈ ದೇಶಾಂತರಗಳ ರಾಮಾಯಣ ಪಾಠಗಳು ಬೆಳಕು ಚೆಲ್ಲಬಹುದು.

